STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01676

A KEZAYES ERD

Yaacov Glantz

*Permanent preservation of this book was made possible
by Dr. Harvey & Joan Tilles
in memory of
Murray & Minnie Tilles and Fred & Hedi Hahn*

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יעקב גלאַנץ

אַ כּזית ערד

עפּישע פּאָעמע

פאַרלאַג „צבי קעסעל״, ביי דער קולטור קאָמיסיע
פון יידישן צענטראַל קאָמיטעט

מעקסיקע — 1950

יעקב גלאנץ

אפּזיתערד

פּאָעמע

YAACOV GLANTZ

A KESAIS ERD

(TROZO DE TIERRA)

Poema Epico Yidish

שער־בלאַט געצייכנט פון יצחק ליכטנשטיין

LIBRO TERCERO

DEL

EDITORIAL "ZVI KESEL"

MEXICO, D. F. 1950

Impreso en los Talleres Linotipográficos SABER, Bajío 319

די דאָזיקע שורות מײַנע
ווידמע איך
דעם אָנדענק
פון מײַן אומגעקומענער היים
אין אוקראַינע.

„צבי קעסעל" פאַרלאַג

ביי דער קולטור־קאָמיסיע

פון יידישן צענטראַל־

קאָמיטעט אין

מעקסיקע

בוך נומער

3

1950

„...בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך
אל האדמה כי ממנה לקחת...״

(בראשית ג, ט״ו)

פון כרכן ווייט,
ווי ס׳וואַלט אויף וויאָרסטן ווער
געטאָן זיי אַ צעוואָרף
די דערפלעך יידישע;
און צווישן זיי מיין דאָרף
ביי טראַקטן גרודיקע
אין סאַמע מיטן סטעפּ.

דעם סטאַוו עס ציט צו וואַסערן
פון רוישנדיקן דניעפּ,
און מיך — עס ציט צוריק,
און ס׳רופט מיך וויטער שליאַך.
נאָר היים מיינע איז אָפּגעברענט,
מיין היים איז אָן אַ דאַך.

און איך —
דער יורש פון דיין בראָך
אין עלנטע פיר ווענט,
אין דעמערונג־דערמאָנונג
דאָ אַליין,
פאַרצייכן נאָך
דיין כראָניק
פון פאַרגיין.

קאַפּיטל איינס

שטאַם און צווייגן

אַ.

אין מיין היימישן דערפל נייוויטעבסק
געלעבט האָט אַ יידישער פויער.
ווי אַ גוי געזייט און געשניטן,
נאָר מיט וויכן, מיט יידישן טרויער.

וואָס אמת איז געהאָרעוועט,
פון וועלט דער גאָרער אַ דערוויטערטער,
אין כאַטע אָבער געווען איז שררהדיק,
געווען אַ ייד אַן אויפגעהייטערטער.

ס׳געצייג אויף אַקסל צו באַארבעטן דאָס פעלד
און מיט גאַרטל רימענעם פאַרצוויגענע די לענדן.
אַ האָרעפּאַשנער ייד אַזאַ אַ פּשוטער מיין העלד,
וויט צו זיין אַ פּערסאָנאַזש פון אַ לעגענדע.
זיין זיידע האָט זיך נאָך פאַר אים געמיט,
און זיין מוטער האָט געגאָסן טרערן הייסע,
אַז דעם נאָמען זאָל ער טראָגן נאָך אַן אָרנטלעכן ייד,
אַז ר׳ זאַנוול, נאָך אַ צדיק, זאָל ער הייסן.

און קינדער געהאַט האָט ער זיבן:
דריי זין און פיר טעכטער קיין עין־הרע.
קלייבט וועך עשירות, ער האָט נחת געקליבן,
ער און זיין ווייב חיה־שרה.
צו גאָט און צו לייט זיינע קינדער,
די טעכטער ווי בעכערס, די זין ווי די צעדערס.
די עלטצטע די צווויי, ביי די רינדער,
דער ייִנגסטער — אים ציט אין בית־מדרש.

פּאַשען די עלטצטע די פי
און זאַמלען פון פעלדער די תבואה.
דער ייִנגסטער — אין אַ וועלט פון נישט הי,
פאַרטראָגן אין טרוים פון נבואה.
מיט עמוסן גייט ער צו יידן
און מאָנט נאָר און שטראָפט — אַ מוכיח.
מיט ישעיהן ער חלומט דעם אייביקן פרידן
און וואַרט אויף ביאת־משיח.

וואָס שייך צו וואַרטן, און וואָס איז די פּעולה,
די וועלט איז נישט חייב, נישט זכאי;
נישט ראוי די וועלט נאָך צו גאולה
עס ציגלט די וואַגשאָל, נו, טאָקע!
אין אָוונטן שפּעטע, ביים שיין פון די שטערן,
זיצט ער, דאָס ייִנגל, פאַרמוח׳ט.
ער שעפּטשעט און ס׳ריזלען די טרערן,
מרה שחורה, זי נעמט אים מיט כּוח.

נאָר ס׳קומט אים צו חלום אין שלאָף אליהו,
דער גוטינקער אַלטער, דער היילער פון וואונדן.
— קינד מיינס, ביזט ראוי, ביזט ראוי,
דעם סוד פון דער תורה דערגרונטן. — —

ב.

— ווי רופט מען מעזיניק ר׳ זאַנוולס? —
זיין נאָמען איך ווייס נישט אַליין ווי.
אַ פעדעמל איז ער פון באַנוול
פון קניילעכל ייִד. בענקט אויס זיין היימווי
אויף פרעמדע, אויף וועלטישע שליאַכן.
און שלאָגט ער זיך אויפעט אַ דאַך־וואו,
איז לויערן וועלפישע ציינער,
און צווישן אַ סך איז ער איינער —
באַווייִנער פון חורבן און בויט פון דאָס ניי.
זיין נאָמען איז אַלט און איז ניי.
דער לעצטער פון זאַנוולס משפּחה;
ברעכט זיך אין ווינט,
און ווערט נישט צעבראָכן.

ג.

צו וואָס זאָל איך איצטער דערציילן אוןברייען
פון זונדל ר׳ זאַנוולס די גאונישע הויכן ? —
ס׳איז ווינטער. קומען די ווינטן און שרייען,
און וואַרפן פון קוימענס אַרונטער די רויכן.

פאַרמאַכט זיינען טירן און פענצטער אין כאַטעס,
צאַנקט דאָס קאַגנעצל, גייט אוים ווי אַ גוסס.
די מאַמע אויף אַלטע בגדים, זי ניצעוועט לאַטעס,
דער טאַטע ער מייסטערט מיט אותות־ומופתים.

עס רייבט אָן דער כאַמוט דעם פערד אויף דער פלייצע,
דאָס ציימל, כאַטש נעם און פאַרניי מיט רצועות.
אוי, טאַטעניו, פאַטער, נישטאָ איז קיין עצה,
געשיקט האָסט מיר מכות, אָבער נישט קיין רפואות.

זיפצעט ר׳ זאַנוול און ס׳זיפצט אויך דער ווינט,
צו פרי האָט דער ווינטער געשטעלט זיך אין דאָרף.
מען מוז און מען דאַרף פאַר קינד און פאַר רינד,
איז שייך צו זאָגן: גיי לייג זיך און שלאָף!

איז נעמט נישט קיין דרעמל ר׳ זאַנוולען ביינאַכט.
נו, גאָט וועט שוין געבן, ער שפייזט דאָך אַ וואָרעם!
רעדט נישט זיין אישה, ער הערט ווי זי טראַכט, —
און ס׳וואַיעט און נאַיעט דער ווינט אויף אַ שטורעם.

שלוחימלעך־ווינטן, — זיי גנבען אַריין זיך אין פענצטער,
אין מויל פונעם קוימען, אין שפּאַלטן פון ווענט.
און זעט נאָר ר׳ זאַנוול די ווינטער־געשפּענסטער,
דערקענט ער זיין מזל, — ער האָט זיבן הענט...

זיבן הענט ווי די צוואַנגען, זיי צוואַנגען אים איין
אין די אָרעמס די קאַלטע, עס שלעפּערט, — נו, שלאָף!
עס גיסט זיך פון הימלען אַ לויטערע שיין,
ווי אין חנוכה־נס דאָרט דער בוימל אָן סוף.

ציט זיך די נאַכט ווי דער גלות,
קליין איז דער טאָג און די נאַכט אַזוי גרויס.
און ס׳שעלט זיך דער שטורעם מיט ביטערע קללות:
אַ כלב אַ צער איצט אַרויסגיין פון הויז...

און ס׳דרעמלט ר׳ זאַנוול און זעט ווי אין חלום
אַ האָריקן בעטלער; ער בעטלט און וויינט.
און ס׳פּלאַפּלט אַ קול אים:
„ביסט שולדיק אַ חוב, טאָ באַצאָל אים!"
ער וויל שרייען, — און בלייבט ווי פאַרשטיינט.

ד.

איך ווייס נישט פון וואַנען, ווי אַזוי דאָ אַט איצטער
איז זאַנוול געקומען צו מיר אין מיין ליד דאָ ?
ס'איז נאַכט. און איך זע ווי אַט זיצט ער,
אויף אים האָט, אַפנים, די צייט נישט קיין שליטה.

זיין געלבלעכע באָרד איז נאָר געלבער געוואָרן,
די בעלמע פון אויג זיינס — אַ זיידענע כמאַרע.
דער זעלביקער זאַנוול אין לויף פון די יאָרן,
זיין גוף נאָר, מיר דוכט זיך, איז דאַרער.

און אומעטיק טיפער דאָס איינציקע אויג שוין
געצילט איז אין ווייטקייט פון הימלשע שיינען.
אַ צוויט פון צעריסענע צייטן, — אַ דימענט אין קרוין
פון אַ דור — פאַרגאַנגען אין פיינען. — — —

ה.

געווען זיינען יאָרן ווי יורנדער הייוון,
אין דערפלעך, אין יידישע שטעטלעך.
נאָר יידן, ביים וואַרעמען אויוון,
לערנען די תורה מיט פשטלעך.

פון ישוב דער רב — אַ בן ששים.
געווען אויך אַ ישיש, ר' סענדער.
דער רב האָט געלעבט ווי פון ניסים,
ווי ס'לעבט זיך אַ ייד פון אַרענדע.

דער אומעט פון אומה אין ברעמען געדיכטע
פון רב פונעם ישוב און ישיש ר' סענדער.
דער סימן פון זאָמען פאַרזייט אין געשיכטע,
וואָס ווערט נישט פאַרלוירן אין אייביקן ענדער.

א.

יאָר נאָך יאָר און דור נאָך דור
מיט חלום-וואָר פאַרוואָרצלט דאָרט
און אויפגעשטעלט אַן אָרעמשאַפט
אין שפּע-שוויים פון דעם וואָס שאַפט
עשירות — דאָרפישן פאַרמעג: —
נאָך אַ האַק און נאָך אַ זעג,
אַ קאַסע מער און נאָך אַ פלוג,
אַן עמער מער און נאָך אַ קרוג.

און דער פויער-טאָג איז היים:
גיסט אין ריקעס זיך דער שוויים,
און ער פאַלט ווי פרישער טוי
פון מאָרגנשפּריץ ביז אָוונט-בלוי
אויף די שפּאַלטן פון דער בייט,
וואָס מיט טרערן איז פאַרזייט. — — —

ד.

פון דורות דאָ ציט זיך אַ וועג דורכן טאָל
צום בערגל ביים גויישן צווינטער. —
דער וועג האָט געשרעקט נאָך אַמאָל, —
היינט שרעקן די האַרבסטיקע ווינטן,
וואָס גרייטן יאַדישלעווען ווינטער...

און ס'וואַרטן באַיאָרנטע יידן אַזוי,
ווי ס'וואַרט אויפן שניטצייט דער גוי
אויף די פעלדער אום זומער,
אַז קומען זאָל קומען
דער טאָג פון די טעג,
וואָס פירן שוין פירט ער אַוועק,
ווען ס'איז נאָר באַשערט,
צום לעצטן כזיתל־ערד. — — —

נאָר יוגנט, אין טראָט פון די זקנים,
פון בערג פון די דורות רייסט שטיינער
און מויערט זיי איין אין דעם מויער,
וואָס פעסטיקט דער יידישער פויער
צווישן קאָרן און ווייצן
און צווישן טייכן וואָס פלייצן
מיט פיש און מיט יידישן טרויער, —
דער מויער פון יידישן דויער,
מיט ווינטיקע טירן און טויער
און הימל־סופית,
וואָס פאַרמויערט אין אים איז דער ייד
מיט זיין תורה
און מורא
פאַר אַלץ וואָס אַרומיק. — —
דער ייד מיט זיין קלומעק
אין וואַרטעניש־ציטער
אויף פלוצלונגן אויסברוך
פון נייעם געוויטער.

ח.

פון הימלען אַזוי איז באַשערט דאָ
די שטאַמיק פאַרצווייגטע משפחות,
פאַרשניידן זיך טיפער אין ערד דאָ
מיט ברכה פון יידישע סאַכעס.

די ברכה פון סאַכע איז טייער,
און אייגענער וואָס איז און ליבער
ווי אין אָוונט דאָס היימישע פייער
ווינטער אין יידישע שטיבער.

די שטיבער אויף הינערשע פיסלעך,
עס פּאַטשן זיי ווינטן און שרעקן.
פון קינדער די קולות, ווי ניסלעך,
זיך קייקלען אַוועק אויף די וועגן.

און ס'ציען זיך יידישע הייפן
אין ווייטקייט אין בלויער פון פעלדער.
ס'וועט קיינער פון גורל אַנטלויפן,
ווי ס'לויפן נישטביימער פון וועלדער.

די ביימער מיט צווייגן פאַרבראָכן,
ווי הענט פון כהנים פאַרטרויערט.
און ס'וויינט אין באַגינען די סאָכע
מיט פערל פון פריאיקע טויען.

און ס'שלעפט זיך דער פויערשער שטייגער
אין טראָט פון די אָקסן אויף סטעפּעס. —
און ס'שנירלט פאַרשפּעטיקטער זייגער
די שטילקייט פון דאָרפישן עפּאָס. — —

קאַפּיטל צוויי

דאָרפֿישער ווינטער

א.

די קעלט קומט אין דאָרף אַזוי ראַפּטום,
ווי ס׳קומט אָן אַ קרוב אַמאָל אומגעריכטער.
דער זומער, אַ פויגל פאַרפלויגן, — נו, כאַפּט אים!
דער ווינטער, אַ בער ווי אַ ווייסער, — אָט קריכט ער.

און אומעטום לאָזט ער זיין לאַפּע,
דער בערישער, דאָרפישער ווינטער.
אין שטאַלן פאַרמאָרעטע שקאַפּע,
דעם מאָגערן אָגער געפינט ער.

דער מוילוורף פאַרקריכט אין די לעכער,
אין פעלצל איז גוט נאָר דעם שעפּס. —
די ראָבן זיי גראָבן אויף דעכער:
אַ מת ליגט פאַרפראָרן אין סטעפּ.

דער מת איז דער ווינטער אין קיטל
ער שרעקט נאָר די הייזער פון שטרוי.
שניידט זיך דורך געסלעך אַ שליטן
און ס׳יאָגט אים נאָך הינטישער וואָי.

פרישחרית מיט טלית און תפילין,
מיט יאָמער און נאָגנדן כליפּ, —
אַ יידישער פויער זאָגט תהילים,
און ס׳עכאָט דער ווינט אָפּ מיט כריפּ.

אויף טישל די אוגערקע זויער
און זים דאָס פאַרהאָרעוועט ברויט.
(אַלט איז דער יידישער טרויער
און עלטער די פויערשע נויט).

ב.

אויף נאַקעטן טיש דאָס פּאַרפּאַליעטע ברויט,
ווי זון וואָלט פאַרברוינט אים פון סיוון. —
טערפּקער געדוך פונעם זויערן קרויט
טראָגט זיך מיט ריח פון גריוון...

מיט חשק די חברה, ווי הייזעריק, שפּרינגט
צו פויעריש פּראָסטער אכילה.
דער טשייניק פאַרקאָכטער זידט זיך און זינגט
צוזאַמען מיט זאַנוולס אַ תּפילה.

נאָר זשאַלאָבנע רעוועט גאָר פּלוצעם אַ קו,
מיט קולות פון תּרועה און שברים.
אַ שאָד וואָס די בהמה צעשטערט האָט די רו
פון רייכער מסיבה... כאָטש אָרעם —

צעהוליעט זיך חברה — אַ טאַנצנדע קייט —
וואָס אַרט זיי די גאַנצע בהלה? —
נאָר אָט קומט ר׳ זאַנוול, קוים וואָס ער גייט,
מיט אַ צאַפּלדיק קעלבל אין פּאָלע.

ערשט נאָר דאָס קעלבל אַראָפּ פונעם שויס,
און זע נאָר, — זי האָט זיך צעדראָלעט.
אויף הימלשן סאַמעט, לבנהקע רויז,
חלומט גרין־זומערנעם חלום...

ס׳קעלבעלע פאַלט אויפן ערדיקן דיל
פאַרוויגט אין לבנהקן שלומער. — — —
אַליינזאַמער זינגער — די דאָרפישע גריל,
זעגט נאָך איר אומעט פאַראומערט.

ג.

ביים מלמדל חנן אין חדר
צוועלף קינדער, ווי שבטים ביי יידן.
מען האַלט איצט ביי יצחקס עקדה, —
דאַנק גאָט ער איז לעבן געבליבן.

געוועזן איז דער מלאך דאָ נאָר וואָס,
דער ווידער פאַרפּלאָנטערט אין צווייגן. —
איצט שאַרט זיך די שטילקייט דאָ באָרוועס
און ס׳הערשט אַזאַ וואונדערלעך שווייגן.

די גמראס פאַרדרעמלען פאַרמאַכטע,
און ס׳בלייבט נישט פאַרענדיקט אַ קשיה.
מיט טריטעלעך דריבנע, פאַרטראַכטער
שלייכט זיך אַריין איצטער רש״י.

עס פלאַגט אים אַ פּירוש. אַ פּסוק
פון חומש. טאָגשפּראָץ. פאַרפריאיקער דעמער.
אַ פויער שוין פויעט די קעלכער. אַ לאַשעק
טרינקט-אויס די שטערן פון עמער.

ד.

מע האָט אים גערופֿן דאָס קליינע מלמדל,
כאָטש אין תורה געווען איז ער גרויס.
אין דרייען געבויגן — אַ לאַמעדל —
איבער טיש דעם פֿאַרשוואַרצטן פֿון קלויז.

געווען איז ער מלא וגדוש אין חכמת־היון,
געקאָנט, האָט, אַ שטייגער, דעם גאַנג פֿון מזלות.
נאָר ביז טיף דער פֿאַרבלויטער פֿון אָוונט,
געקלאָגט אויף דעם יידישן גלות.

און אויב יידישער גלות איז ביטער,
איז אין דערפֿל ניי־וויטעבסק נאָך מערער,
ווען איטלעכער בוים האָט געציטערט
אין שטילקייט, וואָס שטורעמס געבערן.

גייען־אויף זעאונגען שנעלע
פֿאַרביי דעם מלמדלס ברעמען, —
אַז ס׳וועט דאָ זיין גאַנצענער קנעלן
נישט זיין באַלד, חלילה, פֿאַר װעמען.

ה.

און אַנדערש לגמרי דער גמרא־מלמד.
אים האָט מען גערופן:
דער רבי ר׳ איטשע, דער אייזערנער קאָפּ. —
אָפּט פלעגט ער ווערן ביים לערנען אַנטשלאָפן,
נאָר שלאָפן פלעגט קיינמאָל אין גאָרגל דער קנאָפּ.
פלעגט אַרבעטן מעשים פאַרטיפטער אין דרימל,
כאָרכלען און פייפן, — אַ סאָפּענדער צוג. —
און חברה בציבור, מיט געוואַלד ביזן הימל,
פלעגט וועקן דעם רבין מיט שריי און מיט הוק.
אַזוי פלעגט ער שלאָפן אַ שעה צי אַ האַלבע
אין קשיות פאַרדבקהט; ס׳איז קשה — און תיקו!
געחלומט דאָ גראָד פון שלום און שלווה, —
און אויפגעוועקט האָט אים אַ שניידנדער ווייטיק.
משמעות דער קאָפּ איז געווען נישט פון אייזן,
ביי איטשע דעם רבין, דעם אייביקן סבלן.
די דאגות און זאָרגן, כאָטש וואונדער באַווייזן,
רק ביישטיין די טענות, דעם חיסור, די עוולות.

ווי אַ רעגן אין אָסיען, די רייד פון דער אישה,
און ס׳פאַלן די טראָפּנס, — אַ טראָפּ נאָך אַ טראָפּ.
דער רבי ר׳ איטשע, אַ זייל פונעם ישוב, —
נאָר ס׳איז נישט פון אייזן דער אייזערנער קאָפּ.
מעזיניק ר׳ זאַנוולס ביי איטשען אין חדר,
ביים טליאיקן לעמפּל, אין טונקל פון נעכט, —
געלערנט, געחלומט, גענומען אַ נדר,
פאַרגלייכן די וואָגשאָל פון גוטס און פון שלעכטס.

ו.

ביים שולכל פאַרנאַכט־צו אין דרייען
אין פּילפּול פון חקירות פאַרטיפט, —
דער רב און דער ישיש, דער דיין, —
פאַראָוונט מיט פייכטקייט פאַרטריפט.

און אין גרויען געוועב פונעם רוים איז
געהאַנגען אַ שטראַלעכל ליכט. — —
אין די טונקעלע הימלשע תהומות,
דאָס שטראַלעכל דינע פאַרקריכט.

דין איז דאָס ליכטיקע שנירל
לדוגמא אַ פעדעמל גייסט. —
און קאָן עס דערגרייכן דעם הימל,
די כמאַרע־געוועבן צערייסט.

— ווען־זשע, — ווען ס׳פּעדעמל רײן איז
און ס׳שטערט נישט דער שעטנז פון רצון.
אין רײנקײט דער װעג איז צו שלמות,
און אמת פון רויערד טוט שפּראָצן.

אַ פּגימה אין מענטשנס מחשבה,
פּירט זי צום אָפּגרונט חלילה. — —
דער רב — אַ פאַרשװיגענער נביא, —
דער דרויסן — פאַרהימלטע תּפילה.

אין שעטנז פון שאָטנס פאַרפלאָכטן
ביים שולכל דאָס שטילע געזעמל.
אַ פליגלדיק װינטל פון גאָרטן
פאַרװײעט די זיצערס אין דרעמל...

און שפּעטער נאָך מנחה און מעריב,
ווען ס׳בלײבן אין קלויז די בטלנים. —
אַ שאָטן נאָר װאַשט בײ דעם כיור
זײן מאָדנעם אָנפלײשיקן פּנים...

און ס׳לערנען פאַרטיפט אין גמראס
צוויי כיתות פאַרמוטשעט לערנער. — —
און ס׳קריכן אַרויס פון די נאָרעס
צוויי מייזלעך צו זוכן דאָ קערנער...

יצחקל למדן דערציילט מיט כוונה,
וואָס ס׳איז זיך פאַרלאָפן זייט יאָרן אַמאָל דאָ.
די כיתה בטלנים, ביים שיין פון לבנה,
ספקט נאָך אַלץ איבער „ביצה שנלדה״.

ז.

שטילקייט אומגעהויער
אומגעלומפּערטקייטן פלאַפּלט.
און אימיצער ביים טויער
מיט פינגער דאַרע גראַבלט.

זקנים נורען זיך אין שוים
פון אויוונס וואַרעמדיקע ציגל.
קאַלט איז בלויז
דאָס עופהלע אין וויגל.

מאַמעס וויקלען־איין די קינדער
אין שאַלן טערקישע צעפליקטע.
מיט אויגן אָפן, ווי אַ בלינדע,
די נאַכט פאַרוויגט זיי.

און ווילד דאָס פענצטער רייסט
דער ווינט צעהוליעט.
אימת־מות שפּרייזט
אויף הויכע קוליעס.

קאַפּיטל דריי

דעם פּאַסטוכס האָרן

א.

און אין סאַמע מיטן דערפל,
ווי פּאָר יידליקעס אַ סגולה, —
הויפן דייטשישע,
מיט פלויטן מיט סוטולע,
געשיקט פאַרפלאַנצן האָט
דער צאַר דער רוסישער,
ער אַליין בכבודו,
דער דייטש זאָל יידן
אויסלערנען
די ערדישע עבודה.

נאָכמאָל פֿאַר אייך באַהאַלטן דאָ,
ס׳איז געווען ביי זיי אַ שפּע!
פֿון פֿעלדער, פֿון די גערטענער
כאָטש שאַר דאָרטן מיט לעפּל!
די אויבסטן אַלערלייאיקע,
די פּשעניטשקעס אין שטויסן,
די דיניעס און די אוגערקעס,
די קאַוועגעס די גרויסע,
פֿריש ערשט פֿון באַשטאַנען. —
פֿאַרוואָס ביי זיי געראָטן מער,
האָב איך קיינמאָל נישט פֿאַרשטאַנען.

און די פֿערד דינפּיסיקע,
געשפּרענקלטע, בולאַנע,
די לאַשעקלעך, די קעלבלעך,
די הענער גאַלאַגאַנע,
אין טויבנשלאַק די טויבן;
אפֿילו זון ביי זיי
געווען איז מערער אין די שויבן.

און ס׳האָט די כאַטקע יידישע
אויסגעזען — אַ קוואָקע,
אַטנקעגן הויף דעם דייטשישן,
וואָס האָט געקוקט קאַסאָקע,
ווי ער וואָלט זיך חידושן,
ווי דער שוויים פון פּנים
אין דעם דערפל יידישן
גיסט זיך פון נאַראָנים.

ב.

רויט-ציגלנער מויער,
גרינקאַכלנער דאַך.
אין גרויסן,
הילצערנעם טויער
קינדערלעך אַ סך:
דאָס איז די שקאָלע.
און ר׳ זאַנוולס חכם-עתיק,
מיט פּאַריסענע פּאָלעס,
לערנט רוסישע גראַמאַטיק.

די שול איז אַ קאַזיאָנע,
די לערער — אַוודאי!
(ביים מלמדל חנן
לערנט מען גראַדע:
ר' פּפּא און אביי! —
עברי־טייטש, יידיש.
ביים יידן שאַכראַי איז
גאָר יידיש אַ חידוש!)

יידישלעך לערנט
פון רוסישן ביכל
ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש שטערן,
מיט ביבלישן פּליכל, —
נאַטשאַלניק פון שקאָלע
מיט שפּיציקן בערדל.
אַ יידל פון גלות
אויף גוייִשן פערדל.

ציט ס'פערדל אין טיפלע,
דער גלות — נאַזאַד.
און יידישע שיפלות
דריקט אויפן קאַרק.

ג.

פּאָיעט ר׳ זאַנוול
די קי ביי דעם ברונעם.
ווי אַ שאָטן פאַרגנבעט
צו אים זיך ר׳ בונעם.

פאַרפריאיק „גוט-מאָרגן״
ער ברענגט נאָכן דאַוונען.
מען רעדט וועגן זאָרגן,
און ס׳קומט צו ר׳ קלמן.
ר׳ חיים קומט אויכעט,
ווערט באַלד אַ רעדל.
און שמחה דער שוחט
מאַכט שוין אַ פּשטל:

— מע שמועסט פּאָדאַטקעס,
שטייער און צינדזן!
מע דאַרף צאָלן פאַר לאַטקעס,
פאַר קנישעס מיט לינדזן!
— אָך גאָט איז אַ פּאַטער!
האָט יידן אמונה!
מ׳עט צאָלן און פּטור, —
באַרואיקט ר׳ בונעם.

אַ ווערטל אַהער, אַ ווערטל אַהין, —
און גאָט וועט באַשערן! —
עס וועט פון דעם זיכער
אויף שבת נישט ווערן!
— טאָ מאַכט נישט קיין וויצן,
ר׳ שמחה, ר׳ קלמן!
מ׳עט דאַרפן גוט שוויצן
צו צאָלן פאַר אַלעמען!

דערווייל איז די זון זיך
אַרוים אין די רוימען.
דער רויך אַזוי קונציק
זיך שפּאַרט פונעם קוימען.
אַ באָרד איז צעווייעט
אין זוניקן עטער.
אַ האָן זיך צעקרייעט:
ס׳וועט בייטן דער וועטער.

ד.

קאָרן־שטימען שורשען מודה אַני.
פריער פעלד־געזאַנג פון האָרעוואַניע.

אין יעדן קערנדל פון קאָרן
קנײַלט אַ קנײַלעכל פון יאָרן.

און די פריע פעלדער טוען אָן זיך
אין זײַדענע שטאָפן.
און דער מילנער דרייט די ווינט־מיל
אויף צפון.

שטיינער־צײַנער מאָל אָפּ דעם קאָרן.
איידער נאָך עס רופט דעם פּאַסטוכס האָרן.

און אַ ליד אַזאַ צווישן רעדער איז געבאָרן, —
אַ ליד פון בלאָנדן בערדלדיקן קאָרן.

געלעבט האָט קאָרן דאָ ווי גאָט האָט געבאָטן,
געטרונקען הימל־טוי און איז געראָטן.

גערשטאַנגלט זיך,
געזאַנגלט זיך,
מיט ווינט געראַנגלט זיך,
געהאַלטן אין איין וואַקסן.
געליטערט זיך,
געציטיקט זיך
צום שניט;
און ווי אַ פויגל פליט
צום זוניקן זעניט,
זיינען אַנגעלאָפן שלאַקסן
אין אַ טאָג אַזאַ מין קלאָרן
און אָפּגעשווענקט דעם קרויזלדיקן קאָרן.

און אין טאָל וואו קאָרנזאַנגען
פלעגן רוישן מיט געזאַנגען
וואַקסן שטיינער;
און איין אַליין נאָר
זיצט אַ פּאַסטוכל אַ בלינדער.
נישט קיין שאָף און נישט קיין רינדער
און ער שפּילט פאַר קליינע קינדער
אויף אַ פייפעלע פון האָרן
ס׳שטומע ליד פון טויטן קאָרן.

ה.

באַלד נאָך האַנענקריי דעם ערשטן —
און שוין מיט קינד און רינד
דער פויער יידישערביים קאָרן
און ביים גערשטן
שניידט און זאַמלט, בינדט.

אַז איידער נאָך די זון נעמט גליען
אויפצוקלייבן זאַנג צו זאַנג. — —
קומט אַ גוי אויף קרייצוועג קניען
צו אַ פּנים וואָס איז קראַנק...

און דאָס פּנים צוקט פון ווייטיק
און באַוואַכט דעם גוי אין פעלד...
— זיינע זאַנגען זיינען ליידיק! —
גייט אַ צווייטער דורך און שעלט. — —

בינדט דער ייד די סנאָפּעס זיינע
און באַהיט זיי ווי אַ קינד. —
גרוים די שפע פון אוקראַינע, —
איטלעך פעלד דאָ בליט און גרינט.

נאָר דער וואָס האָט געזייט מיט טרערן,
ביי אים איז פולער גאַרב און זאַנג.
קוים עס גייט נאָר אויף אַ שטערן,
גייט-אויף דאָרפישע געזאַנג.

זינגט דער גוי פון פרייד באַטרונקען,
זידט דאָס בלוט אין אים און גליט...
פון דער זון וואָס איז פאַרזונקען
זינגט דאָס ייִדישע געמיט.

ו.

ר׳ זאַנוול ברומט סקאַרבאָון זמר
אין דופט פון אויפגעגרינטן גראָז
ער שעפּט פון ברונעם פולע עמער,
די לופט איז דורכזיכטיק ווי גלאָז.

אויף דרייפוס פרעגלט זיך וואַרעניע,
קינדער טאַנצן קאַראַהאָד.
לבנה וואַרפט מיט שטערן-זשמעניעס
אויף די קרוינען פונעם סאָד.

נאָכדעם שלאָפט דאָס דערפל איינעט,
טיר און לאָדן אויפן ריגל.
פון קיין שטיבל רופט קיין שיין ניט,
אויסגעלאָשן לעצטער ניגון.

שלייכט די נאַכט אין גרינע שאָלן,
אומפאַרשטענדלעך שטילקייט שאָרכט.
חצות. נאָר ס׳שלאָפט ניט שמואל זלמן
זאָרג-באַזינגער פונעם דאָרף.

זוכט אַ גראַם צו נאַכט דער שטומער,
לויטער קנייטשן זיין געדאַנק. — —
געפינט דעם ריים אין צער-האומה,
און ס׳טיקט דאָס לעמפל און דערצאַנקט.

ז.

אָפּגעבליט דער אָוונט האָט פריצייטיק,
דעם זילבער פון די שטערנדלעך צעזייט.
אך, ווי טיף ס׳פאַרגייט זיך אַ האַרמאָניק,
מיט סומנע-דאָרפיש איבערפולטער פרייד.

און ווער עס האָט דעם דאָרפישן געזאַנג
איינמאָל נאָר אין אָוונטן געהערט, —
טראָגן וועט דעם פרעמדן האָפערדיקן קומער,
ווי מען טראָגט דעם גורל אייגענעם אויף דרערד.

„נשמות דריי ביים טויער פון גן־עדן
וועקן שליסלער הימלשן", ביי פרוגן. — —
אין פרעמדער שפּראַך זיין טרויער איבערגיסן
ט'ער אַנגעפּילט מיט קלאָגן יידישן די קרוגן.

טאַפּלט זיך די זעל פון יונג זיך עלטערנדיקן ייִנגל
אין קלעם גע'גדר'טער, און צווישן שם־ויפתעס געצעלטן.
נאָגט און פּלאָגט אים עשיום זינגענדיקער אומעט —
און פון יעקבס וועגן חלומט נייע וועלטן.

ח.

אַ שפּליטער פון פּלויטן פון דורות
איז זונדל ר' זאַנוולס אַצינדערט. —
אַט צינדט ער דעם טאַטנס מנורות
און אַט וויל ער שייטערס צעצינדן.

די שייטערס אויף שיידונג פון שליאַכן,
אין אַפּשיין פון יונגע פּאַרטאָגן. —
אין וועלדער די דונערן לאַכן,
ווען יונגע בעריאָזקעלעך קלאָגן!

וואָס ווילן די יונגע בעריאָזעס
אין שאָטן פון דעמבענעס שוויגן ? —
ס'גייט אים נאָך דבקות שפּינאָזעס
אין ווייטוט פון לערמאָנטאָווס צווייגל.

ט.

דער הימל פאַררויטלט, פאַרפורפורט, פאַרשאַרצט,
שפּילן אויף שויבן נאָך פּיצלעך פון ליכט. —
אין חלום פאַרטראָגן, פאַרטיפט און פאַר'צער'ט,
וויכוחים ער פירט נאָר מיט וועלט און מיט זיך.
— למאי און פאַרוואָס ? — פרעגט ער און פרעגט ; —
נישטאָ איז קיין ענטפער. — אין פרעגן אַליין איז
די תשובה פאַראַן ? — דער ענטפער דאָך שרעקט. —
גרוים איז די שאלה, ענטפער ווי קליין איז.

טאָ וואָס איז די שאלה וואָס פרעגט דער מעזיניק
אין ווינקל פון חדר ביים זונענפאַרגאַנג ? —
נו, פרעגט ער ! ס'האָבן געפרעגט שוין נישט ווייניק,
און זיינען אין פרעגן געבליבן אַלץ קראַנק.
אָט ווענדט ער די אויגן צום פירעק פון פענצטער
און שטאַרט ווי אַ בלינדער צו הימלשע וועגן.
צווישן בעלי־השאלות, איז ער אפשר דער קלענסטער, —
ער וועט אָבער בלייבן דער אייביקער פרעגער.

נאָר ס'טוט זיך אנטפּלעקן פאַר זאַנוולס בנ'אָקל
דער צער פון זיין דור, ווי אַ דאָרן וואָס פלאַקערט.
און ס'ווייזט אויף דער וואַנט זיך — אַ בלוטיקער נאָגל, —
דער חלום פון שווערדן פאַרוואַנדלט אין אַקערס ? —
קאָן זיין אַז די וואָר וועט דעם חלום פאַרוואַנדלען, —
דעם חלום פון נביא ביים אויסלאָז פון טעג ; — —
און אַמאָל וועט דאָס פאָלק נאָך פון האַווען און וואַנדלען
שניידן מיט אַקערס זיין שטייניקן וועג ! — —

דורך טרערן דער וועג איז, דורך פּיין און דורך טרויער, — בזיעת אפּיך, — אשריך ישראל! ווי שיין איז דער חלום פאַר דעם וואָס פאַרגלייבט איז! און באַלדיקע גאולה אַ שפּאַן איז פון טויער, וואָס איז נאָך פאַרריגלט, פאַרהאַקט און פאַרקלעמט.

און עפּעס גאָר וואונדער איז ער איצט דאָ נהנה,
ס'נעמט אים קיין שלאָף נישט, דער חצות קלאַפּט אין טיר.
און האָרכט ער אַ קריצן, דאָס שאָרכט דאָך זיין פּענע,
און ס'ווערט אין האַלבטונקל געבוירן אַ שיר.

ס'איז זאַנוולס מעזיניק קיין זינגער חלילה,
פאַרוואונדערטער פרעגער נישט מער. —
און איז זיך מתדבק מיט זיו פון דער שכינה
אין אָפּשטראַל פון אייגענער טרער.

קאַפּיטל פיר

וואַקסנדיקע שרעקן

א.

זומערראָוונט ווי פון גלאָז
פאַרדרעמלטער אין כישוף. —
אַ ווינטל טוט אַ בלאָז
איבער וואַכנדיקן ישוב.

דער ישוב צווישן היגלען
שלאָפט באַלד איין בציבור.
די נאַכט אויף בלויע פליגל
טראָגט אַוועק די שטיבער.

שטיבלעך גרינג ווי פוך —
פליען לייכט אין רוימען.
בלייבן בלייבט אין שפרוך
דער בית-מדרש-קוימען.

סטאַרטשעט דער קוימען כמאַריק,
שפּעט-ישובדיקער שומר. —
טרילט טרעריק אַ קאַנאַריק
אַליין נאָר צווישן ביימער.

עפּעס ברענגט ער ענדערניש,
ער זינגט דאָך אַזוי כמאַריק.
ס׳איז געווען פאַרבלענדעניש
געזאַנג פונעם קאַנאַריק.

נישט געזאַנג, נאָר איכהדיק
געוויינט האָט דאָ אַ ניגון.
ס׳איז די שרעק שוואַרץ-צייכנדיק,
וואָס נעכטיקט מיט די יידן.

ב.

און אַזוי איז שטייגער יידישער געגאַנגען
פון דאָרף אין פעלד — פון פעלד צוריק. —
נאָר אין ווינטיקן דרויסן די גלאָקן־געקלאַנגען
ברענגען נישט בשורות פון גליק. — —

חגאות — און ס'קומען צונויף זיך די גויים אין שענק,
טרינקען און זשליאָקען, טאַנצן אויף בענק, —
איז דעמלט אַ קינד ווייסט אפילו אין וויגל,
אַז יעקב דאַרף זיצן אין צעלטן פאַרריגלט.

די ליולקע פון עשיו אין שיכורע הענט,
רויכערט נישט, — שרפעט און ברענט.
ער וואָלט איצט אַ וועלט אומגעבראַכט!
און ס'גייט אויף אַ תפילה
אין יידישער נאַכט. — —

ג.

און ס׳טרעפט אַז אין סיוון
פלאַקערט אַ חמימה.
ווי גאָט וואָלט בכיוון
פאַרשלאָסן דעם הימל.

לאָזן זיך גויים אויף גאַסן
און טראָגן איקאָנע־סטאַנדאַרטן,
מיט פּרצוף מיט בלייכן פון ספּאַסן*),
מאַרשירן מיט טראָט מיט אַ האַרטן.

פאָראויס גייט דער גלח,
און ווייטער — אין מהלך
פון דערפל אַרויס —
די קורגאַנען.
אַ קלויסטערל דאָרט
איז פאַראַנען ביים קרייץ פון די וועגן, —
אַהינצו זיי שפּאַנען
צו בעטן אויף רעגן.

*) „ספּאַס" — דערלייזער כריסטאָס, קריסטוס.

נישט גלאַטיק איז עפּעס,
וואָס רעגן אויף טרוקענע סטעפּעס
פאַלט גאָר אין שיטערע פּאַסן, —
ריידן די גויים צו ספּאַסן.
בורטשען
און שפּייען
און פלוכן
מוזשיקישע בייזע מערכה.
— אומריינער גייסט איז פאַרקראָכן
אין גוייִשער סאָכע,
אַנטיקריסט!
זייער פעלד
איז דערימעך
פאַרוויסט!

און גאָט אָבער העלפט
און ס׳בליט פּאָרט אויף
די תבואה
אויף יידישן פעלד! —

ווערן פון קללות אַ ברכה!

(אַז די שעה פון שפּע גייט,
קריכט זי אויך די שפּאַלטן דורך.
און זי אַקערט און זי זייט
און עס וואַקסט
ווי פון אַ שפּרוך).

און עס קומט די צייט פון שניט.
און ס׳פּעלט גראָד דעם ייד
אוים משפּחה; —
דינגט ער דעם שכן
דעם גוי
מיט די כלאָפּעס.

און דער שכן —
אַן עכטער
שעכטער
שניידט מיט קאָסעס
און געלעכטער,
קלייבט דאָס ברויט
און בינדט
אין סנאָפּעס;

זינגט
און
טרינקט
פון פולע פלעשער,
און וואַרפט די גאַרב
אין מויל
פון דרעשער.

און ס׳שרייען
און רוישן
די ציינער
געשאַרפטע,
און רייסן
די זאַנגען
פון ליידיקן
שטאַנגל.
און ס׳וואַרפט
די מאַשין אין די קוישן
די קערנער
צו טראָגן
אין שייער.

*

נאָר ס׳קאָסט דעם ייד טייער
די עבדות פון כנעני. —
ער וועט נישט באַצאָלן מיט זיין האָרעוואַניע
די אַרבעט פון שכן. —
אַ קרוג וואָס צעבראָכן,
טאָ גיי און פאַרקלעפּ אים ! —
— גייט נאָך אין סטעפּ אים
דער גוי מיט זיין שנאה.
און ס׳אייפערט דעם ערלם סערמיַגע
די צויטן פון יידישן בגד.
ער וועט שוין געפינען
זיין צד־שכנגד.

ד.

די בערגלעך אַרום — שיכטן געשיכטע פון יידישן פיין.
אין טאָלן, ווי טרעלן, פאַרלאָשענע פרייד
קלינגט־אויף אין אָוונט־שיין.

און ווען דער שבת־קודש קומט מיט זיידענע שיך
און קלאַפּט אָן אין צוגעמאַכטע טירן־פענצטער,
צינדן זיך אין אַלע יידישע שטיבלעך — ליכט.

אין בעזשעניער פלאַטיע די אַלטיטשקע באָבע,
שטיל ווי אַ הינדעלע און שטילינקער נאָך
אָנצייערדיק שעפּטשעט : „קינדערלעך, גוט שבת!“

און ס׳טריטלט טריט אין טריט הונדערטיאָריקער זקן.
די באָרד בריט מיט ווייסקייט און ס׳שורשקען
מיט יאָרנגעשורש די וואָלענע זאָקן.

שבת־קודש צעליגט זיך גדלותדיק־ברייט
און ס׳לויכטן אויף די ווינקעלעך
פאַרטונקלט פון וואָך — מיט פייערלעך פרייד.

און פייערלעך קלינגט און זינגט און שאַלט
מיט גליק און זעגן, און ס׳גייט אַריבער
די זעל פון יידן מיט שמחה — אַ גוואַלד!

נו, און זמירות, און חסידישע ניגונים,
און שיר־השירים און „פרייטיק אויפדערנאַכט",
אַז גאָרער דרויסן קוועלט, —
און ס׳קוועלט דאָס וואַסער אינעם ברונעם.

און די פערד אין די שטאַלן, און די בהמות
מיושבדיק קייען די וואַכיקע היי, —
און שטילקייט גרייכט צו שבתדיקער שלמות.

ה.

און ס'טוט ר' זאַנוול אוים דעם עול,
אַוועק די וואָך אין רו אין אירער.
און ס'גייט-אויף, ווי גרעזעלעך אין טאָל,
די פרייד פון שבתדיקער שירה.

אָנגעקינדיקט נאָר די עולמות פון נישט דאָ,
לאָזט ער זיך שוין וואַנדערן בשלום!
איז דאגות וואָס און וואָס איז חיה-שעה, —
ער איז מתדבק זיך מיט חלום.

און שלאָפן איין די שטיבלעך, איז וואָס?
שלאָפט נישט דער וואָס טוט מיט יידן חסד. —
אַ מטבעה זילבערנע לבנה אויפן גראָז,
און ס'האָט אַ כלב זיך אויף איר צעברעשעט.

די כלבים בילן אויך אום-שבת! —
זיי בילן כאַפּטעסווייז, אַ סימן אויף אַ פגר.
די זקנות קערן איבער אַלטע שקראַבעס
און ס'קלינגט-אוים צוועלף ירושהדיקער זייגער.

נאָך האַלבער נאַכט. — ר׳ זאַנוול האָט פאַרדרעמלט.
חיה־שרה שלאָפט נאָך נישט. זי איז פאַרזאָרגט.
מיט מאָדנעם געלן שיין דאָס לעמפל פלעמלט
און דער טרויער, ווי אַ וואָרעם, נאָגט.

— זאָל זיין צו גוטן נאָר, אַ, גאָט פון די אימהות!
אַ שינדל האָט זיך אָפּגעריסן, אַ קאַץ איז דורכגעלאָפן;
אַ גלח האָט זי אָנגעגעגנט מיט צוויי גויעס.
איז זי באַזאָרגט און קאָן נישט שלאָפן. — — —

ג.

און שבת נאָכן קוגל,
און נאָך אַ תענוגדיקן דרעמל,
איז ר׳ זאַנוול מסוגל
צו לויטערן רעיון.
ער איז אין ספר מעין. —
ער רעדט זיך אוים דעמלט
מיטן ניגון פון זמירות:
— אוי, וויפל דער שיר איז
רבונו דעלמא, —
אוי, עמך ישראל!
גיי פועל,
גיי טענה!
אַז נאָך אַלעמען, —
וואָס? —
ס׳וואַקסט ווי אויף הייוון,
דיין פאָלק דאָ ווי גראָז!

און רייך איז אָוקראַינע
און גרוים זיינען סטעפּעס
און נאָך אַלע טענות
בלייבט אַלץ נאָך עפּעס! — — —
דהיינו:
(ר׳ זאַנוול דאָ דרשנט)
די ערד קומט דעם יוון,
ער האָט זי געירשנט.
— יעקב און לבן! —
אַן אייביקע מעשה. —
אַזוי איז פֿאַרשריבן
און אַזוי איז געבליבן
מדאוריתאָ.

און ווען דער יידישער פּויער
בעט ביי הימלען אויף גשם, —
ברענט אין הארצן זיין טרויער,
כאָטש מיט רעגן פּאַרלעש אים!
און ס׳ברענט זיין נשמה
און לעכצט נאָך די טויען.
— אוי, למה, למה,
למה יאמרו הגויים?!

ז.

און ס׳קומט די וואָך, מיט זעק און פּעק,
מיט באָרג און זאָרג און האַווענישן גראָווע.
דער שבת-קודש, ווי אַ יורד גייט אַוועק,
פאַרקריכט אין שטאַל, אויפן בוידעם אין פּאַלאָווע,
פאַרטוליעט זיך, נישט אויסגערעדט זאָל זיין, און דרעמלט, —
ביז ס׳ערשטע שבת-ליכט אין שטיבלעך יידישע צעפּלעמלט.

ח.

און וואָך איז וואָך.
נישטאָ דאָ קיין עצה. —
טאָ טו אָן דעם יאָך,
און צי אָן די לייצעס!

— וויאָ, וויאָ, פערדעלעך יידישע,
פון אָרעמען פויערשן שטאַנד!
מאָגערע פערדלעך, יחידישע,
אין יידישן אומעט געשפּאַנט!

אוי, אָדלערלעך יידישע, פלינקער,
פון גלות געטריבן, געבייטשט!
גאָר אַנדערש די אָדלערלעך שפּרינגען,
און אפשר נאָר אַנדערש געטייטשט.

זיי דעכען און סאָפּען נאָר איילנדע,
אויף שבת חלילה פאַרשפּעטיקן. —
אָן טרינקען, אָן עסן, מיילנווייז,
ווי מיט מצוות זיי וואָלטן זיך זעטיקן.

אין אָקערס געשפּאַנט צי אין וועגענער,
אויף צעפּלאָשעטן גרויסן יאַריד. —
און דאַוונט אַמאָל אונטערוועגנס ווער,
די פערדלעך זיי דאַווענען פרום־מיט.

זיי פּאַטשן פאַרכאַפּט מיט די אויערן
און שאָקלען חסידיש זיך צו. —
שטייען שמונה־עשרה, ווי פּויערן
און לויבן גאָט ברוך־הוא.

— וויאָ, וויאָ, הירשעלעך יידישע,
פון גלות געטריבן, געיאָגט. —
די מאָגערע פערדלעך, יחידישע, —
אַ יידישער אומעט זיי נאָגט.

ט.

אין אַסיען גרייט אָן דער פויער
פאַרזייען דעם קאָרן אויף ווינטער.
קומט נאָר דער פרילינג דער בלויער,
און ס׳צעגייען
די שנייען,
זאָל קאָרן שוין זיין אַ צעגרינטער.
און גאָט זאָל אַ רעגן נאָר שענקען,
די בייטן נאָך מערער צעשווענקען,
ווערט תבואה דאָ גרינען און גרינען.
דער פויערשער שכן ווערט אָבער
דעם יידן נישט קיינמאָל פאַרגינען
די צען דעסיאַטינען,
וואו ס׳וואַקסן אי קאָרן, אי האָבער,
אי גערשטן, אי פראָסע. — —
ער וועט נישט פאַרגינען אפילו די ראָסע
וואָס פאַלט אויף די יידישע פעלדער
מיט ברכה.

דער גוי מיט זיין פערדל —
ער גייט מיט דער סאָכע
און אקערט נאָר שטיקער
פון פעלדער פון זיינע,
וואָס ציען זיך ווייט איבער פלאַכן אוקראַינער.
— זיין ערד איז פאַרשאָלטן;
זי וועט נישט געראָטן!
— און ער גיט נישט-באַארבעטן באָדן
דעם ייד אויף אָרענדע. — —
וועבט יידישע שפּע לעגענדע:
— דער רעגן אין פרילינג וואָס פאַלט נישט,
און ס'גיסן ניט זומער די שלאַקסן, —
האָט יידישע גאָט זיי פאַרהאַלטן,
ס'זאָל גויישע תבואה נישט וואַקסן. — —
וואַקסן נאָר וואַקסט זי די שנאה
צו יידישע פעלדער, וואָס בליען און גרינען, —
פאַרן שוויים וואָס עס רינט פון דעם יידישן פּנים!
און ס'וואַקסן און מערן זיך יידישע שונאים.

ו.

און ס׳טרעפט, אַז די זון די צעגליטע
ברענט אוים אויף אַ פויערשער לאַנקע אַ פליכל,
צעטראָטן אַ גרעזל האָט וואו אַ קאָפּיטע. —
זייט זיכער,
ער וועט זיין רציחה,
וואָס הערט נישט אויף זידן
שוין ברענגען צום יידן.

און אָט צו ר׳ זאַנוולען איוואַן איז געקומען,
מיט פּעלצל מיט שעפּסענעם זומער,
מיט הויכע מיט טשאָבאָטעס יוכטענע צוויי,
און ער רופט און ער פלוכט אים:
„זשידכאַלאַמעי!
האָרכט אים ר׳ זאַנוול און שוויגט.
ווי אָבער צאָרן דעם ערלס אַלץ שטייגט,
ער וועט אים פאַרפלייצן, —
נעמט ער אים אָן ביי די לאַצן,
ווי ער נעמט ביי די לייצן
זיין פערד דעם בולאַנעם,
און ער זאָגט צו אים: הער!

הער מיך, פויערל, אוים!
משמעות,
געווען איז אַ טעות!
ווייזט אוים,
אַז מיין פערדל האָט טאַקע צעפּרעסן
אַ גרעזל
דאָרט דיינס,
איז זאָל שוין דאָ איבערגיין מיינס!

דער שכן — געציילט
כך וכך.
גענומען דעם ר"ך
און נישט אויפגעהערט ברומען
אין נאָז:
„איר טרעט אונדזער גראָז!
און ס'טאַפּטשען די יידישע פערד
אונדזער ערד!"

קאַפּיטל פינף

ווינט און רויכן

.אַ

אויף גרודעם גערודער פון רעדער.
פאַרטריקנטער טראַקט פון סוף־זומער.
אין שעה אין פאַרנאַכטיקער שפּעטער
אַ פורל פירט סטעפּישן אומעט
פאַרקויפן, ־אין טויש פון יאַרידן־,
פאַרמורזעטע, פעלדישע יידן. — —

אוי, אומזין פון יידישן האַנדלען!
און ווער וועט באַנעמען דעם מופת
פון האַנדל מיט ראָזשינקעס, מאַנדלען,
וואָס לידלט אין טריט פון די סוסים?
— אַ מציאה, נעם, פויערל, קויף עס! —
אַ ציקעלע בלויז פאַר צוויי זוזים!

און ווער קאָן דעם טרויער זיין תופס,
דעם נאַכטיקן יידישן צער דאָ? —
ווען פלאַטער פון דורות טויכט אויפעט
צווישן דעם פויער אין נאַכט דאָ!

ב.

ס'האָט אויפגעקלאַפּט הארבסט
אַ ביידל פון דרוקעס. —
דער אָסיען פאַרדאַרבט
ביי די יידן אין סוכות.

חול המועד, שמונה עצרת,
און אָט, שמחת תורה. —
און עפּעס איז שווער איז,
און עפּעס אַ מורא!

זאַמלען זיך ווינטן
פון הינטער די היגלען.
אין אָוונט פאַרשפּינטן
געשפּענסטער אין שפּיגלען.

אין מרחץ נישט גוטע,
אין שטאַלן די זמאָרע.*)
אַ גוט אויג מיט אַ פּרוטה
שפּרעכט אָפּ חיה־שׂרה.

די ראָבן אויף דעכער
וואָראַזשען און שטראָפן.
דורך שייבלעך און לעכער
דער ווינט לאָזט נישט שלאָפן.

אויף הימלען סימנים
פון גרויזאַמען ווינטער.
און ס׳טראָגן יוונים
אַ מת אויפן צווינטער.

(* זמאָרע — אַזאַ מין פלעדערמויז וואָס, לויט פאָלקס־גלויבן, מאָרעט זי פערד אין די שטאַלן.

בײַ מאַשקען אין קעלער
די בעסטע משקאות! —
— גוײמלעך, שנעלער!
עס קומען חגאות!

— בײַ ײדן אַ מצווה!
גײ גנבע, ראַביר אים!
בײַ קאַפּטשענדע ליכט צווײ,
זאָגט אַ ײד שיר-השירים.

— ישקני מנשיקות. — —
ס׳איז ער אַלײן דאָך, כביכול.
ס׳גײט אויף אַ מתיקות,
און ס׳גײט אויף בטחון.

מיט בטחון צו לעבן,
איז מער ווי מיט גבורה.
אַז גאָט זאָל נאָר געבן
ס׳זאָל גײן אַלץ כשורה.

יג.

... און ס׳וואָלט געווען אַן עוולה,
ווען כ׳זאָל נישט אין צוויי ווערטער
דערציילן פון ר׳זאַנוולס
געראָטענע פיר טעכטער.

טאָ וואָס-זשע קומט אַרויסעט?
אַז ס׳פעלט דאָס ביסל גליק!
מען קאָן קיין העמד נישט מאַכן,
ווען ס׳פעלט נאָר אויס אַ צוויק.

* *

אַוועק זיינען יאָרן. ביים פענצטער געזעסן,
די בליקן געצילטע אין טונקעלע ווייטן,
די טעכטער ר׳ זאַנוולס, פאַרגעסן,
און קיינער נישט קומט נישט צו רייטן.

ביי עלטסטער די אויגן, ווי ברונעמס
פאַראַוונט. ביי צווייטער — פאַרלאָשענע שטערן.
די יינגסטע — אַ ביסעלע פרייד נאָך געפונען
אין אותיות קליינע, ווי טרערן.

די אותיות דערציילן פון לענדער פון ווייטע,
פון טרוימען וואָס ווערן ווען וואָרן.
און איין מאָל פאַרביי איז געפלויגן אַ רייטער, —
אַ רייטער וואָס טראָגט אין דער ווייטקייט די יאָרן.

ביים ברונעם ר' זאַנוולס ער שטעלט אָפּ דאָס פערדל,
דאָס פערדל איז מיד, דער רייטער — נאָך מידער.
און וואָלט ער געהאַט נאָר אַ פלאַשטש און אַ שווערדל, —
אַקוראַט ווי פון ביכל — אַ שטרויענער ריטער.

דער ריטער בעט וואַסער פון ברונעם צו טרינקען,
דאָס פערדל איז דאָרשטיק און ער איז — נאָך מערער.
די אויגן צעפינקלען ווי זוניקע רינגען,
דאָס וואַסער אין עמער איז קלערער.

דאָס וואַסער אַזויפיל דאָ היינט ווי פאַר יאָרן,
נאָר קוואַליקער, דוכט זיך, און טיפער דער קוואַל איז.
— טרינק, ריטערל, טרינק פונעם וואַסער דעם קלאָרן,
דער הימל — אַ חופּה ; פאַראָוונט — אַ טלית.

דער ריטער — ער טרינקט שוין אַ שעה און נאָך מערער,
דער אָוונט ביים ברונעם מיט שאָטנס, ווי קעמלען.
ווינט-איין און שלעפערט דער כישוף פון שטערן,
דאָס מיידל און ריטער פאַרדרעמלען.

ד.

אויף בערגל פון דערפל די ווינטמיל
איינפּיסיק, — אַ בושל אין לויער.
שפּעט־אָוונט. — זי וואַרט אויף אַ ווינט נאָך,
ווי ס׳וואַרט אויף קאַיאָרן דער פויער.

שטייט זי די ווינטמיל, אַ גולם,
מיטן פּנים צום דערפל פאַראומערט.
די פליגל פאַרבראָכן — אַ צלם,
אין נאַכטיקער האַלבוואָך פאַרשלומערט.

און ס׳וועקן זיך קינדער אין וויגן,
פאַרגעפּיל שרעקט ווי אַ סאָווע.
אומעטיק נאַיעט אַ ניגון:
גם כי אלך בגיא צלמות.

ר׳ זאַנוול — אים נעמט נישט קיין שלאָף.
ספקות, תרעומות און טענות.
ער שפּירט, ווי גאָטס שטראָף,
דעם שטורעם, וואָס גייט אויף אוקראַינע.

אין מידער הכנעה די שטיבלעך
פאַרוויינטע, מיט בעלמיקע אויגן.
דער רעגן האָט טיפער געמאַכט נאָך די גריבלעך
און האָט זיי מיט נעפּל פאַרצויגן.

אין נעפּל דעם וועג וואו פֿאַרלירט ווער,
אמונה דאַך גאַרטלט און בינדט :
אַז ס'וועט נאָך דעם חושך געדיכטן
צעטרייבן פּרי־האַרבסטיקער ווינט.

ה.

פּרי־האַרבסט פֿאַרביי איז.
דער ווינטער פֿאַרגאַנגען ;
צעבליט שוין דער מאַי איז
מיט בעז און געזאַנגען.

אין צווייט די אַקאַציעס
מיט שניי אָנגעשאָטן.
און יידישע גראַציעס
דאָרט רוען אין שאָטן.

אַ שיפל דער מולד,
שווימט־אום אויפן הימל.
זיין בלויליכט איז שולט
אויף ליבע און דרימל.

— גאָט, זיי באַוואָרן,
די שטאַנגעלעך יונגע !
זע, לבנהקן האָרן
אַ וואָלקן ט'פאַרשלונגען.

אין פינצטערע שטיבער
די יידישע טעכטער. —
דער ליכטיקער תשבי
זאָל זיין זייער וועכטער.

נאַכט און דער מולד.
האַלב-נאַכטיקע וואָרן.
און ווער האָט געקוילעט
לבנהקן האָרן ? —

אַ טויטע לבנה
געשאָכטן אין ברונעם.
און ס'לויערט סכנה
אין שאָטן פון זונען.

סכנה איז געקומען
מיט אָנקום פון זומער.
סכנה פון אומקום
פון יידישער אומה.

מיט שווידער פון לעמער
לעבט יידישע עדה.
עס טוט אָן דער דעמער
זיי טונקעלע קליידער.

זיי טוליען זיך איינעט,
און אָרעם צו אָרעם. — —
עס גראָבט אין אוקראַניע
ווער טויזנטער קברים.

ו.

אַ רגע, מיין ליד, שטעל זיך אָפּעט!
זע ווי דער מולד איז רויט אויפגעגאַנגען.
מלחמה. — אין כאַטע דאָס גויישע פויערל כראָפּעט —
און ס׳יידישע פויערל, זע: ווער האָט אים געהאַנגען?

אין גאָרטן ביים יידן, אונטער שיין פון לבנה,
דאַוונט זיין גוף נאָך, נישט דערדאַוונט מסתמא;
צו פרי איז געקומען צו אים די וואָראָנע,
צו פרי איז פאַרגאַנגען זיין שטיבל אין פלאַמען.

אוי, יידישע שטיבלעך פון דערפל ניי־וויטעבסק!
איך זע ווי די שטרויענע דעכלעך צעפליען.
ס׳פייערל לעצטע, זע, אָט פאַרגליט עס,
און ס׳לעשט זיך אין טאָלן די בלוטיקע שקיעה.

ז.

שטערנדלעך בלאַנקען
פאַרוואָרלאָזט אין וואַלד.
אין לייכטן חלשות
דער אָוונט פאַלט.

אַ גוף פון אַ בוים,
הויך און אויסגעדייוועט;
אַ פלעמל וואַקסט —
אַ בלום אויף אַ קבר.

אין אַפּדאַך פון קוסטעס
צוויי מיידלעך, ווי האַרפן;
געשרייען פון דערפל
די עכאָס צעוואַרפן.

עכאָס אין נאַכט דאָ
פון שרעק אויפגעציטערט.
אַ וואָלקנדל ווייסער —
מיידלשער היטער.

אַפּהילך פון קולות
פאַרטאַיעט דער וואַלד.
אורבלוט דערוואַכט האָט
אין קינס געשטאַלט.

ח.

פון קושינסק ביז ניי־וויטעבסק,
אַ טייכל זיך בויגט ווי אַ דוהע.
ווי פון פויער די האָפנונג,
דאָס וואַסער פאַר תבואה.

פון ביידע זייטן טייכל
גאָלדיקט זיך קאָרן און כוואַליעס.
און דאָרט איז אַ וועלדל
מיט יונגע בעריאָזעס.

ס׳וועלדל ליגט רעכטס פון קאָלאָניע,
און לינקס איז די טייוולשע באַלקע.*)
אין באַלקע וואַכט באַנדע זעליאָנעס,
אין וועלדל די מחנה פון זאַלקין.

דער קאַמף נישט קיין גלייכער: —
אויף איין זייט דער כוח פון פויסטן;
אויף צווייטער — ווי רוישיקע טייכן,
דער צאָרן צעברויזטער.

און וואָס איז פון ביידע דאָ גרעסער:
פון באַנדע זעליאָנעס די שווערדן;
דער צאָרן — זיך שלייפנדער מעסער —
פון העלדישן זאַלקין און וועלדל?

---

*) טייוולשע באַלקע — אַ פינצטערער אָפגרונט.

מיט זאַלקינען שפּרייזן די קדושים
און ווייזן דעם וועג אין דער נאַכט דאָ.
די רוצחים, מיט שווערדן אַנטבלויזטע,
אין באַלקע אין טייוולשער וואַרטן.

שווערדן איז ווייניק. — די בלוטן,
ווי אָקרעפּ, ביי עשיון זידן.
אין חושך פאַרווישטע מאַרשרוטן. — —
נאַכט זאָלסט פון אומגליק פאַרהיטן!

נאָר אומגליק אין פינצטערניש שאַרט זיך
אין פוסטריט פון יידישע קינדער.
אויף טאָגשפּראָץ די מחנה דערוואַרט זיך,
פאַרטאָג איז די פינצטערניש בלינדער.

נאָר ס'צאָקען שוין פערדישע טלויען
און רירן-אויף דרעמלענדע ערד דאָ.
דאָס וועלדל איז פריש נאָך פון טויען
און נאַכטיקע שטילקייט זיך ווערט נאָך.

און ס'רייסן די שטילקייט די זאַלפּן
און קווייטן צעבליען אויף גראָזן.
וועקן פון שרעק זיך די שוואַלבן:
ווער האָט זיין בלוט דאָ געלאָזן?

נקמה איז זיס. און זיסער דער טויט איז,
וואָס קויפט-אויס דאָס בלוט פונעם נאָענטן.
באַגינען ווי שנויץ פון אַ קנויט איז,
אין בלוט גייען אויף האָריזאָנטן.

ט.

דער בכור פון ר׳ זאַנוולס גבורים,
אַ צווייגל פון שטאַם אַפּגעשניטן.
ווען שטורעם אין וואַלד זיך צעוואָיוועט, —
טאָ ווער וועט די שטאַמען פאַרהיטן?

דער קדוש ר׳ זאַנוולס —
אַ צווייג פון בנימין.
צעדריוולטער ביינוול
אַריבער די תהומען.
אַ ביינוול פון קנוילן
געוואָרפן אויף פליינען.
אין שאול דאָ פון גרוילן
ווער וועט אים באַוויינען?

נאָר ס׳גייט-אויף זיין חלום
אין מדבר פון זאַמדן. —
גיבורים באַצאָלן
פאַר גאולה פאַרזאַמטער.

י.

פון כאַטעם ר׳ זאַנוולס געבליבן דער דאָך נאָר,
געווען איז דאָס דעכל מיט מאָכיקע שינדל.
אַ זכר פון אומגליק און בראַך דאָרט,
געבליבן איז קוואָקען אַן איינציקע הינדל.

זי גייט אום און פּיקט מיטן שנעבל
און גראַבלט אַ זערנע דעם הונגער צו שטילן;
אין טונקל פון אָוונט, ווי שכור, זי טוליעט דאָס קעפּל
און האָרכט אין דער שטילקייט דאָס זעגן פון גרילן.

יא.

אַוועק איז דאָס דערפל אינגאַנצן אין פייער.
באַוואַכן דעם טרויער פון יידישע היימען, אַליין נאָר
געבליבן איז דאָרטן דער רב אין אַ שייער, —
דאַוונט ער ימים ולילה — און ס׳האָרכן די שטיינער...

פון פעלדזן איז שטאַרקער דער גרויסער בטחון
פון איינציקן יידן, וואָס הויערט און קלאָגט אין די גריבער.
אַריין איז דער טייך אין די ברעגעס. און נאָך אַ פּאָר וואָכן —
און ס׳ברענען שוין ליכטלעך אין הרובע, יידישע שטיבער.

און יידן צוזאַמען נאָר, קוים וואָס אַ מנין,
דער רב און זיין עדה, שאַף אין אַ שטורעם.
בויען אָפּ ראשית דעם הייליקן בנין, —
די פעסטונג פון גאָט און זיין טורעם.

די פענצטער פון הייזלעך נאָך בלינד ;
אין דעכלעך צעלעכערטע רינט נאָך דער רעגן.
און ס'ציען משפחות, מיט ווייב און מיט קינד,
צוריק אינעם דערפל — פון אָפּענע וועגן.

דאָס שטיקעלע ערד, דאָס גרינס דאָס פּאַרזייטע,
די שטאַל און די נעסט פון די טויבן. — — —
די מתים אין קברים, זאָלן זיין אָפּגעשיידטע,
און וואַרצלען די טיפע פון יידישן גלויבן.

יב.

מלחמה האָט גויים גליק נאָר געבראַכט, —
ס'איז הפקר, ווערט מען נתעשר. —
און זונדל ר' זאַנוולס לערנט פּאַרגאַפּט,
דערנערט זיך מיט פּראָסט־פּראָסטאָקוואַשע.

ויסעו, ויחנו, — געגאַנגען, גערוט.
עשיו, עמלק — אידענטישער פּירוש.
לך־לך, גיי! — דער זעלבער מאַרשרוט!
און להרוג־ולאבד פון ימי אחשורוש.

בבל און רוים. נבוכדנצר און טיטוס.
געשיכטלעכער מהלך — אַ מיטאָס.

יוון־מצולה און ביילים־פּראָצעס,
שוידער־שטחים, — איין גרויער געוועב. —
וואַרטן אויף גאולה, איז וואַרטן אויף נס!
האַרטנעקיקע גבורה פון זיך אַליין שעפּ!

— אם אין אני לי מי לי?
אַ פּשוטער פּשט.
מעזיניק ר׳ זאַנוולס
מישט איבער אַ בלאַט.

קאפיטל זעקס

ב י י ז א ו ן ב ע ז

א.

קאָרנפעלדער, גרינע לאָנקעס.
ס'מעזיניקל גלוסט זיך גאָר בלאָנקען
אין פעלד. אַנטאַפּן די וואַרעמקייט
פון זון. און פינגער אירע, צאַרט־דערבאַרעמדיק,
שפּירן אונטער ציטערדיקער הויט.
ווען האַלבטאָג בליט און בלויט
און זינגט מיט זאַנג־געזאַנג פון ברויט.

און ס'ציט אים צו דעם צוויט און פייגל צווימשעריי
וואו ס'לאַכט די זון אין מאַי
אין פעלד. וואו ס'ליכטיקט מילד,
און קאָרנבלומען בליען ווילד
אין וואַלד מיט גין און גאָלד באַגילדט.

ב.

אין דאָרף דער טאָג איז אויפגעהייטערט.
אויף בלויען שליאַך פאַראָוונט גייען
פאַרלעך. שמעקט מיט בעז. מיט מילך פון אייטערס
נישט געמאָלקן. אַ פאָרל רעדט פון זיסע ווייען
פונעם פרילינג וואָס אין בלוט איז.
פאַר איינעם נאָענט, פאַר איינעם ווייטער דער מאַרשרוט איז.

ר' זאַנוולס יינגל איז אַ רינגל פונעם קרייז דאָ
פון דעם יונגן. ער ווייסט: ער מוז דעם קרייז פאַרשליסן,
נאָר ער שפּירט אַ רים אין זיין געוויסן.
און עפּעס בלאָנדזשעט אין אים, פילט ער, און עפּעס גרייזט ער,
און עפּעס וויל ער וואָס נישט קלאָר איז. — —
און ווען ער קומט אין אָוונט שפּעטן
אין דעם הויז פון זיינע נאָענטע, ער דערמאָנט זיך אָן פּאָעטן,
וואָס אַנומלטן געלייענט. און עס גייען אויפעט שורות צאַרטע,
וועמענס צער צו זיין דאָ אַרבט ער.

ער זעט ווי פון פּאַלמען
און איילבירטן
שפּרייטן זיך שאָטנס
אין דעמערונג־שיין פונעם טאָג.
און דער וואָס האָט נאָר־וואָס
געוויינט און געקלאָגט
ביי שטייניקע שוועלן
פון צוגעזאָגט לאַנד, —
אַ פאַרבלוטיקטער
ליגט גאָר צעטראָטן
ביי אַלטער,
צעשמעטערטער וואַנט. — —

ג.

אויפגאַנג טריפט מיט מילך און האָניק,
ווי אין צוגעזאָגטן לאַנד.
נאָר אַ פלעק אויף אויפגאַנגס פּנים,
גייט אַ וואָלקן־קאַראַוואַן.

נישט געאַנטער לויטער וואונדער
טעפּיכט ערד אין גרין און גאָלד.
און ס'ווערט דער גאַנצער הימל רונדער
אַן אומגעקערטער בלויער טאָל.

אין ערדנרונד פון גאָרער וועלט
איז דער הימלטאָל פאַרוואַנדלט.
שטעלט אויף יעקב זיין געצעלט
און ער חלומט און ער וואַנדלט.

און ווען די זון צו דרום גייט
און ס׳שיינט די ערד מיט אַלע פּראַכטן,
קומט דער אָוונט-קאַראַוואַן און שפּרייט
די שאָטנס פון פאַרנאַכטן.

ד.

בלעטער פאַלן. פייגל שטאַרבן.
און ס׳בלייבן קאַרבן
שאַרפע אין געמיט,
וואָס די צייט האָט אויפגעהיט.

שפּראָץ פון דומם, גראָז און שטיין,
קראַנקער, קינדערשער געוויין,
ווי די טראָפּנס אין דעם ליים
אין די ציגל פון זיין היים.

שטיינער, ציגל, דאַך און ווענט
פון דעם שטיקל פירמאַמענט
פון די ענגע איילן פיר
פונעם אַלקער צו דער טיר.

און אין דעם פּעטיטן
היים-געצעלט,
ער טוט פאַרהיטן
גרויסע וועלט. — —

ה.

אין די שרעקעדיקע הייזער,
ס׳יידיש דערפל וואַכט און שלאָפט,
בעת אַ שאָטן בייזער
האָט דעם טויט פאַרנאַנדערראָפט.
און ס׳האָט די נאַכט
אַרויסגעשלאָגן
פונקען־שטערן,
ווי פון שטיינער,
און ס׳האָט אים אויסגעדאַכט,
אַז ער אַליין נאָר
קאָן איצט הערן
אומגעהערטן שטיינער־קריץ,
און זען ווי אויסטערליש
דער הימל בליצט
אין פרי פאַרטאָגעדיקער
פינצטערניש.

און ס׳האָט די רישעות
און דער סם
געטאָטעמט פריי,
ווי פיש
אין ים.

ו.

ווײַם ווי אַ וואָלקן,
איז ס׳מעזיניקל איצט.
געדאַנק ווי אַ קאָלטן
אין מוח אים זיצט.

צעפּלאָנטן געדאַנקען —
ער זוכט אָן התחלה.
אברהם, יצחק און יעקב,
און אייביקער גלות.
די אורזיידעס, אָבות,
און ער, זײַן משפּחה.
ווי זריעה אין ראָוועס
פאַראַקערט מיט סאָכעס.
און מענטש איז געבונדן,
און יידן נאָך מערער,
צום ערדקיילעך רונדן,
דורך מי און דורך טרערן.
מיט ניגון פון חושים
זינגט אַ געזאַנג ער.
און נישט מיט חידושים
לעבט ער אַ קראַנקער? —

אין מוח אין קראַנקן
אים פּיקן ווי קראָען,
פֿאַראָוונט-געדאַנקען,
פֿאַרפּייניקטע שעהן:
און וואָס איז ער דאָ איצט,
אַ שטויבל, אַ שפּליטער? —
אין פֿינצטער אַ נאַכט-בליץ,
ווען ס׳קומט אַן געוויטער.

ז.

די נאַכט איז אַריבער
אין פֿיבער,
אין קאַפּרויש און מידן.
דער טאַטע ז׳געפֿאָרן אויף מערק און ירידן,
געהאַנדלט, געוואַנדלט, געמינצט און געביטן:
אַן אָגער, אַ שקאַפֿע, אַ ציג און אַ לאַשעק,
געבראַכט פֿון כל-טוב ער דערנאָך אין אַ קאַשעק.

פֿאַרטאָג-צו דער טומל, דער רויש איז אַנטלאָפֿן. —
ס׳מעזיניקל, דאַנק גאָט, מיט מזל אַנטשלאָפֿן.

*

און ווען דער טיפֿוס-חולה
איז פֿון בעט אַרונטער, —
פֿאַר אַ קרבן-עולה
גרייט ער זיך אַצונדערט.

ח.

„— מיר פאַר די ביינדעלעך זייגע,
מיין קרוין און מיין חיות !..."
אויף טייכן אוקראַינער
גייען שוין קריעס...
ווינט האָט צעטריבן
די וואָלקנס פון ווינטער,
ס׳איז שניי נאָר פאַרבליבן
אויף גויאישן צווינטער.
און יידישע קברים
מיט פרילינג צעגרינען.
(טונקלען די אויגן
מיט נעפּל פאַרצויגן
און ס׳ציטערט
איר זילבערנע ברעם)
ס׳גייט חיה־שרה
אויפן קבר פון בכור —
געפאַלן אויף קידוש השם.
פאַרפייניקט, דערשטאָכן
פון ווילדע רשעים.

אין יונגינקן קבר
זוכט אַלטן בטחון,
אַז ס'האָבן די גויים
פאַרט נישט צעבראָכן
דעם שטאַם פון ישראל.
וויינט חיה־שרה
ביים צדיק אין אוהל.

אַ ווינטל קומט אָן,
צעפּאַלאַשעט דעם שייטל
אויף קאָפּ אירן גרויען.
מיט אויגן פאַרהייטלט
פון טרערן און טרויער
גייט חיה שרה
אַרום צווישן קברים.
איינזאַם און אָרעם
מצבה פון ליים איז
פון איר הייליקן זון. —

„גאָט האָט גענומען
און גאָט האָט געגעבן !“
זי קאָן אָבער ווייטער
נישט לעבן,
ווען כמאָרע
האָט פאַרפינצטערט
איר ליכטיקע זון.
בית-עולם אליין
אין געוויין
איז פאַרגאַנגען
דערפון. — — —

אַ ביימל צעוויגט זיך
פון שווייגן
און ס׳פלאַפּלען
די עלנטע צווייגן
אַריבער דעם קבר
פון ליים.
אַ שוועלבל
פון געגנטן ווייטע
קומט זיך דאָ בויען
אַ היים.

ט.

און פון צווישן קברים אָרוים
און פון זוניקע טאָלן
וואַקסן בילדער אוים,
וואָס גאָט אַליין האָט געמאָלן.

די זוניקע רויז
און דאָס ביימל צעפלאָשעט
ביים שטיבל — אַ כזית די גרוים —
דער לאָשעק,
וואָס האָט זיך צעבריקעט
פון פרייד,
און דער רויך
וואָס גייט
פונעם קוימען
אַוועק אין די רוימען, —
איז מעשה ידיו אויך.

פול איז די ערד
מיט זײַנע בילדער,
מיט גרויסקייט פון מייסטער.
וואונדער באַווייזט ער
מיט זיין פענדזל
וואָס ער טונקט אַמאָל
אין בלוט
און אַמאָל אין שקיעה־פאַרבן.
און גוט
איז פאַר אים טאַקע שטאַרבן
האָט חיה־שרה געטראַכט.

און ס׳האָט זיך פאַרנומען
אויף נאַכט. — — —

י.

און ס׳בייט נישט דאָס דאָרפישע פנים
דעם אָנבליק דעם כמורנעם און טריבן.
דאָס דערפל זעט אוים — מחותנים
נאָך אַ חתונה אליין דאָ פאַרבליבן.

די קלעזמער שוין לאַנג זיך צעגאַנגען.
די געסט זיך שוין אַלע צעפאָרן.
נאָר עכאָס צעבראָכענע קלאַנגען
נאָך קוילערן אָפּ אין זיכרון.

יא.

און עס זוכט חיה־שרהס מעזיניק
אין וועלדל אין גרינעם אַנטרינונג.
און ער איז מתפּלל בלחש צו גאָט,
אַז שענקען ער זאָל אים פון גרעסטן גענאָד,
דעם שענסטן, דעם אייביקן סוד.
ווי שיין איז גאָטס וועלט איצט אין פרילינג!
אין אויסשפּראָץ פון קנאָספּ — די באַזינונג.
אין בליטל און בלעטל — דערפילונג.

נישט פאַרשטאַנענע ווערטן פון ווערטער ער זוכט,
די יאָדרע פון שאָלעכצן דיקע.
גראָד־דאָ וויל ער טייטשן די ערטער פון בוך,
וואָס גיבן אים לעבנס־יניקה.
— און נעמט זיי אין ברוזדעס די זוימען,
די נאָר־וואָס פאַראַקערטע קערנער.
קוים זיי נישט היטן, נישט שוינען, —
וועלן אויסוואַקסן שטעכיקע דערנער.

טאָ ווער זאָל זיי יעטן און פּלעגן
די אַקאַרשט פאַראַקערטע זוימען? —
אַז ס'זאַמלט זיך אומצוכט אויף וועגן
און שטורעמס זיך קלייבן אין רוימען.

און הײשעריק יאָגט, און סוסליקל*) לויערט
אויף קערנדלעך קליינע, די פּראַצע פון פויער.

יב.

די נעסטן אויף ביימער —
אַ קינדערשע וויגל.
די חכמה, צו שטוינען,
פון שיינעם געפליגל.
און שרצים, מיט פעלעכלעך גרינע
אויף סאַמעט פון גראָזן. —
אין וואַלדישער מדינה,
דער פיקהאָלץ, די קרעטן,
דער פוקס און די האָזן.

*) סוסליק — פעלד־מויז.

ס'אַדלערל נאָר אינעם לופטיקן שטח
פאָרשט וואו צו לאַנדן
פון הימלישן פליען.
און זע ווי אין זאַמדן
די מורעשקעס ציען
אין גלייכע שערענגען,
שלעפּן און ברענגען,
פאַרמאַרעט, פאַרשוואַרצטע.
מיט ציטער פון צאַרטקייט,
ווי ס'גרייט אָן אַ מאַמע
פאַר קינדערלעך קאַשקע,
שלעפּט די מוראַשקע
אַריבער די קרעפּטן
אַ פאָדעם, אַ שטריקל,
אַ שטרוי און אַ צוויקל, —
פון פעדעם און שטרויעלעך
העפטן
אַ שטיבל. — —
אין זאַמדן אַ גריבל
פאַר קינדער. —
אָפּדאַך פאַר שנייען
וואָס קומען
מיט פראָסטיקן ווינטער.

באַטראַכט און באַוואונדער
די מלוכה־אידיליע!
אין אחדות געבונדן,
געקניפּטע פאַמיליע
פון חיהלעך קליינע,
אינזעקטן — בחירה.
און ס׳ווערט דיר נתגלה
דער וועג פון יצירה.

דער אָדלער,
מיט פליגל צעפאָכעט
צום באַרגשפּיץ געהאָפטן,
גאַנג פונעם יחיד
אויף וועגן אויף קרומע.
געוועבט און געהאָפטן —
דער וועג פון דער אומה.

י״ג.

און די ברויטיקע ערד אויף די ברייטן אוקראַינער,
האָט גערעדט צום מעזיניק, געטענהט:
— פאַרוואָס און פאַר ווען, און נאָכאַמאָל פאַרוואָס,
פאַרלאָזסטו מיך דאָ, מיט מיין זאַפט, מיט מיין גראָז,
מיט מוטער־ליבע צו דיר ווי צו אַלע קינדער פון מיין אינגעווייד,
און דו פאַרבייטסט מיין זאַטע, זומערדיקע פרייד
אויף אַ הונגעריקן טרויער און צער
פון זוכן און פון וואָגל,
און אַלץ דערפאַר,
וואָס דיר גלוסט זיך טרינקען נישט פון אייגענעם לאָגל,
נאָר פון פרעמדע ברינעמער און ווימטע קוואַלן. — —
און ס׳האָט אָפגעענטפערט ס׳מעזיניקל: „פאַרפאַלן!“

און שוין זשע איז צו ערד דען שייך זאָגן אייגן, הגם
אָט־דאָ איז אויפגעגאַן זיין שטאַם
און אַלץ אַנאַנדער. — — —

נאָר ער, אַן אָנגעבריײטער שוין צו וואַנדער,
וועט אַלץ דאָ איצטער איבערלאָזן:
די סאַמעטענע קינדהייט, מיט די שמעוודיקע גראָזן,
די אַלטע, אייביק קלאָגנדיקע ווערבע ביי דעם סטאַוו,
וואָס איז געווען צו אים אַ שוועסטער, ווען דער גוישער האַוו-האַוו
איז זיין קינדהייט, ווייס ווי קרייט,
נאָכגעלאָפן און געשראָקן, העט-ווייט
ביז סאַמע לעצטער כאַטע
פון דאָרף דעם יידישן — אַ לאַטע אויף אַ לאַטע, —
און דאָך אַן אייגן ווינקעלע, אַנטרינונג.
און ער האָט אין זיך אַליין געזוכט באַזינונג,
באַיאָונג צו דעציזיע זיינער,
זיך צו זעגענען מיט מאַמענקע אוקראַינע.

— אויב ערד שוין יאָ — באַהעפטונג צו אַ מאַמען,
איז דאָרטן נאָר, וואו ברייט זיך שטרעקנדיקע שטאַמען
פאַרצלען זיך נישט אויסצווריסן. — —
און אפשר וועט זיך פּאָרט דער נס, געגאַרטער נס, באַווייזן,
מחמת וואָס איז נס? — דאָס גוטע, ווי דאָס שלעכטע,
אין אייגענעם געשטאַלט,
באַשאַפט דעם מענטשנס חלום, וואָס ווערט נישט אַלט. — —

יד.

און אין דאָרפּישע נעכט אין די בלויע,
ווען לבנה פאַרוואַרפט אויף די דעכער
איר ווייסן, איר זילבערנעם פעכער,
גייט אויף אַזאַ זיידענער טרויער
און שפּרייט זיך פאַנאַנדער
פאַר נעפּלנע אויגן,
וואָס זיינען אין חלום פאַרצויגן
פון וואַנדער.

און ווי עס ציט די לבנה מיט כוח
לבנהקן גייער אויף שאַרף פון געפאַרן,
אַזוי האָט געצויגן אין מוח
פון יונגן בעל־חלום אַ פאַדעם אַ דינער
צו ווייטע, פאַרבאָרגענע מדינות,
וואָס הארן און גאַרן
ביי שטילע פאַרשטעלטע גראַ־יאַמיקע ראַנדן,
זיין שיפל זאָל קומען דאָרט לאַנדן.

טו.

דער משופע׳דיקער וועג,
וואָס פירט אַיעדן,
ווי דער פויער פירט אַן אָקס פאַרקויפן
אויף יאַרידן,
אַזוי וועט גורל פירן אים
דורך אומוועגן און וועגן, —
ס׳מעזיניקל פון עדה זיידע־יידן,
וואָס האָבן זיך מיט ערד פאַרבונדן,
מיט סאַמע אירע פוילנדיקע טיפן,
און האָבן טעם
פון אויפבינדן די גרונטן
נישט באַגריפן.

קאַפּיטל זיבן

צידה לדרך

א.

מיט רויך איז פאַרקאָפּטשעט די שטוב,
אין לעמפּעלע ס׳קנויטל, — פאַרדריי עס!
אַך, ווי פאַרקניפּט איז דער קנופּ
אינעם קנויל, — אַנו נעם צעדריי עס!

די נאַכט אויך אין טונקל געוועב,
ווי אין קנויליקע פעדעם פאַרוועבט זיך.
אויב באַשערט איז דיר לעבן, טאָ לעב!
און נישט אָט אַזוי ווי עס שלעפּט זיך.

און פּונקט ווי מיט וואַקס האָט די נאַכט
איר טונקעלן פּנים פֿאַרצויגן.
אַ ליכטל צינד אָן, און ס'דאַכט,
זי וועט עפֿנען די קלעפּיקע אויגן.

און בעלמיקן וועט זי דערנאָך
אַ גאַנצינקע נאַכט ביז באַגינען.
(ווי אָפּטמאָל עס גיט אים אַ שטאָך
אַקוראַט ווי מיט נעדעלעך דינע).

און ס'ציטערט דער דרויסן — אַ קעצל
אַ נאַר־וואָס געבוירנס. —
די נאַכט איז פֿאַרביי.
ס'קאָרענע פּלעצל
שמעקט פֿריש פֿונעם אויוון.

די מאַמע פֿאַרפּאָטיעט, פֿאַרטון,
דערווייל איז דאָס מילך אויסגעלאָפֿן.
— ווינד איז מיר, האָסט דאָך, מיין זון,
ווידער אַ נאַכט נישט געשלאָפֿן!

דער טאַטע מורמלט שוין אויך,
אָט ווי דער מאַמעס אַן עכאָ:
— נישטאָ מער, נישטאָ מער קיין כוח,
און טאַקע גיב נאָר אַ רעכן!

— בייטאָג און ביינאַכט ביי דעם בוך,
רק שבת, קיין ברעקעלע וואָך נים.
חיה־שרה־לעב, ס׳גייט אום אַ סלוך,
קום נענטער צו, זע נאַר, דו האָרכסט נים?

מע זאָגט, און אַז מ׳קלינגט אין אַן ערך
— אַ חגא... האַ, וואָס? קימערסט זיך וויניק?
טאָ זיי אַזוי גוט און גרייט נאָר אַן צרה לדרך
פאַרן תכשיטל דיינס, דעם מעזיניק.

ב.

אויף פעלדער פאַראָוונטיק־גרינע
גייט אויף איצט אַ ווייסע לבנה.
פאָטער און זון, דער מעזיניק,
שמועסן, טענהן און מאָנען.

— קאָן זיין, און ס׳איז אפשר רעכט,
זיין ווילן אַזוי איז מסתמא,
אויב דיר איז נישט טייער ס׳כזיתל ערד,
דיין היים דאָ, דיין שטוב און דיין מאַמע;

— אַז יעטווידער פאַסיקל ערד דאָ
באַפייכט איז מיט שוויים פון דיין פאָטער;
דיין יעדע געוועון איז אָט דאָ, —
און דו ווילסט וואַנדערן, — וואַנדער און פטור.

דער סדר אַזוי איז פון לעבן, פאַרפאַלן.
אַ צווייגל אַ יונגער מוז גרינגען.
אַ דעמב וואָס איז אַלט, מוז ער פאַלן. — —
ווער איך דאָ מיין רו שוין געפינען.

אין ווינקל געשטריקט האָט די מוטער אַ זאָק,
לבנה האָט געלויכטן אין פענצטער.
אונטערגעהערט האָט זי יעטוועדן זאָג
פון טאַטן צום זון אירן קלענסטן.

— פליען זיי טאַקע אַוועק אַזוי גיך,
פייגעלעך קליינע, דער מאַמעס? —
און ס'האָט בלייכע לבנהקע ליכט
געפלעקט איר דאָס פנים אין פלאַמעס.

איר שאָטן אין ווינקל, געבויגן און שוואַך,
ווי פון ליים אַ געקלעפּטע פיגורל.
דער ווינט האָט געריסן אַ שינדל פון דאַך
מיט בייזער, מיט ווינטיקער גבורה.

און נאָכדעם די רו האָט געגאָסן זיך צאַרט
אין אַלטע צעוויטיקטע ביינער.
איז זי געזעסן פאַרשטיינערט, געוואַרט, —
געקומען איז קיינער נישט, קיינער.

אויפגעוועקט האָט זי דאָס בילן פון הינט
און פּאַרטאָגיקער שוידער אַ קאַלטער.
לבנהקע שיין נאָך אין פענצטערל רינט
און וויגט־איין דעם קאָפּ פון דער אַלטער.

ג.

אויף ליימיקע וועגן פון דאָרף
שלעפּט זיך אַ פורל פאַרפרי.
הייזלעך אַ הויפן האָט ווער אַ צעוואָרף
געטאָן דאָ אין דער שטיל.
פענצטערלעך, טירן, פּלויטן
מיט גראַטן, אָפענע הייפן.
אין שיין אין פאַרטאָגיקן רויטן
שאָטנס נאָך נאַכטיקע לויפן.

— וואוהין לויפן די שאָטנס, וואוהין ?
ווען זון גאַלדיקט־אוים אַלע וועגן !
אין דאָרפישן פריען באַגין
דאַרפן די שאָטנס נישט שרעקן.

אַ פורל אַ פריאיק זיך שלעפּט
אויף ליימיקע וועגן, עניוותדיק שטיל.
(נאַכטיקער תליון די זון האָט געקעפּט
אויף די פליגלען פון מיל)
און ערגעץ ליגט וועלט אַ צעשפּרייטע,
מיט אָפענע אָרעמס פון שליאַכן זי ציט.
און גלייך ווי אברהם וואָלט געפירט צו עקדה
יצחקן דאָ, מיט פרומען גאָטספּאַרכטיק געמיט
ר׳ זאַנוול ס׳מעזיניקל פירט צום וואָקזאַל. — —
לויטערסטע ברכות פון טאַטן צום זון
און הייליקע בענטשונג פון אייביקן קוואַל
טריפט מיט די שטראַלן פון זון.

די ווינטיקע ווייטקייט האָט נאָכדעם פאַרשלונגען
דעם צוג-רויש — און מאַמעשן קלאָגן. — —
אַזוי ווערט אַ נאַכט-קול פאַרזונקען
אין וואַלד, ווען ס׳הויבט אָן צו טאָגן.

ד.

נישט דערציילן די פּרטים
פון מעזיניק ר׳ זאַנוולס,
דעם פויערס.
ווי ס׳האָט אים געטראָגן
אין ווילד-פרעמדער ווייט.
דער צוג האָט געוואָיעט,
געשניטן אין פענעצן בלויע
די נאַכט,
ווי מען שניידט
רעפּטלעך ברויט.
מילך-ווייסער טומאַן. —
נאָר ס׳רייסט דורך די באַן
אָט דעם נעפּל פון זייד.
און ס׳לויפט נאָך די ווייט
ווי פאַרשפּעטיקט דעם צוג.
אַ פויערטע ברענגט
אין אַ ליימענעם קרוג
ק י פּ י אַ ט אָ ק *)
שאַריעט אויף טאָג.
און דער הימל צעהענגט
אויף דעם בלוטיקן קיילעך
דעם ליילעך
באַגין.

*) קיפּיאַטאָק — הייס וואַסער.

הייזעריק קרייעט אַ האָן.
דער צוג קומט שוין אָן.
— נאָר
— וואוהין ?

צוויי טעג מיט אַ נאַכט.
דער צוג האָט
געבראַכט
צו אַ מיקלט.
אַ האַנט האָט אַ טיר אויפגעמאַכט,
געגעבן אים שלום.
אַ שטים
האָט געזאָגט אים:
„אַריין !“
און ס׳הייבט־אָן זיך אַ לעבן
פון חלום און פיין.

ה.

די תורה איז טיף.
נאָר טיפער דער ווילן
צו זוכן אין איר די יסודות.
אַרויסטויכן קלאָרער
די סודות,
וואָס זיינען באַהאַלטן
אין פאַלדן
פון פאַרמעטן אַלטע,
וואָס שפּילן
מיט ליכט פון דער שכינה.

דער ייִנגסטער פון אייביקע וואָגלער,
וועט אָנשעפּן תורה
אין לאָגלען, —
איר מעגט אים פאַרגינען!

און צו וואָס האָט דערטראַכט זיך
דער חוקר־ודורש? —
אַז ווי וואָס עס מאַכט זיך,
איז אָנהאַלטן נאָר זיך אין שורש.

ו.

וואַנדערט און וואַנדערט דער עלוי,
און צווישן זיין תפילה
פון שחרית
און מנחה־למעריב פאַרנאַכטן,
ער טוט זיך פאַרטראַכטן
אין וועגן פון בורא.
— נאַכסאַל זיינען תורות
געגעבן,
אויב נישט פאַרן לעבן?

אין פּוסטקעס פּלאַדיען זיך שדים.
און נישט דער גן־עדן —
איז עיקר,
ס'איז אויך עולם הזה.
אין אַ שטוב וואָס איז אָרעם
באַדאַרף מען דאָס ברויט
ווי די ספרים.

פון פּאַזע צו פּאַזע
ער שווימט אויף אַ טייך
פון פּאַרפּרילינג.
און ס'שווימט מיט אים מיט
אומצעטיילבאַרער צווילינג: —
די וועלט און דער ייד.

שכר־ועונש ער לערנט
אין ש ט ר אָ ף א ו ן פ אַ ר ב ר ע כ ן.
שעפּט תורה ביי נ ת ן דעם חכם.
און וויל נישט פאַרשוועכן
דעם אייגענעם קערן —
שאַרפט זיך דעם מוח
אין מורה־נבוכים.
היינע און בערנע.
העגעל און פיכטע.
פאַרשטן, דערלערנען
דעם גאַנג פון געשיכטע.

בײַ בורקאַרד, רענאַנען
ער זוכט מיט התמדה,
וואו איז דער חילוק פאַראַנען
אין קנויל פון געשיכטלעכן פאָדעם?

זוכט און געפינט ער
ביים נביא דעם חילוק.
בײַ זײ איז גײן ווײטער:
פאַרטיליק!
בײַ אונדז איז פאַראויסגײן:
באַוויליק!

ז.

ארום וואָקזאַל די הונגעריקע פייגל קרײַזן,
מעת-לעתן כראָפּען כלאָפּעם אויף געפּעק.
אויף אַ רפואה נאָר אַ פּאַיעזד זאָל זיך ווײַזן,
פּאַסאַזשירן וואַרטן אָפּ דאָ לאַנגווײַליקע טעג
שלעפן זיך די פּאַיעזדן פּאַרשפּעטיקט,
אויף וויאָרסטן-לאַנג פון סטעפּישער ראַסיי.
דער אומעט אויף וואָקזאַלן רוסישע דאָ נעכטיקט
און פאַרפּאַרעט אין די טשײַניקעס דעם טײ.

פעק און זעק, וואָקזאַלישער געטומל.
נאַכט פאַרשוואָלענע מיט קלעפּיקן גערוך.
אַ יידיש יינגל נאַר, דעם קולעק אויפן קלומעק,
נישט ער דרעמלט — חלומט פון אַ בוך.

וואָס טוט דאָס יינגל דאָ אויף נאַכטיקע וואָקזאַלן,
און ס׳ציט וואוהין זיין יונגטלעכער גאַנג? —
ער גייט ביי טאָג מיט גייערס איבער שפּאַלן
און שלאָפט מיט זיי ביי נאַכט דאָ אויפן באַנק.

ער קומט פון דרום און צו מזרח גייט ער.
פון מערב אָוונט שפּאַרט; פון צפון — ווינט.
אומרו אויף די וועגן וואַלקנדלעך פאַרשפּרייט ער,
און אין מזרח — טוי און טרויער רינט.

קאפיטל אכט

אתחלתא דגאולה

א.

טאָג איז אויפגעגאַנגען פריער דאָ ווי שטענדיק.
טאָג נישט טאָג, נאָר פערלדיקע ליכטער.
ביי וועמען פרעגן זיך, צו וועמען דאָ זיך ווענדן?
אַ וועג אין ערגעץ ציט, וואוהין און וועמען פירט ער?

די פּאַלמען אַרום אים, ווי אויפגעמאַכטע פעכערס.
פריש־אָטעמדיק דער ים און רוישט אַזאַ געהיימער.
די זון באַזוימט די בערג, באַגילדט די פלאַכע דעכער,
און שאָטנס לאַנגע לייגן זיך אַרום די גרינע ביימער.

צי איז ער שוין געווען דאָ ? ווען ? אין וואָסער גילגול ?
ס׳האָרץ איז אים אַ האַרפּע, וויינט אַזוי און כליפּעט.
אים דאַכט, אַז נאָך די עברים שלייכן ביי דעם ניל דאָ ; —
ער ווייסט אָבער די הויפּט־שטאָט איז דאָ איצטער פון עגיפּעט.

און נישט אויסלייזן וועט משה מער פון עבדות זיינע יידן,
ס׳טראָגט איטלעכער דערלייזונג דאָ מיט זיך־מיט אינעם וואַנדער ;
און ס׳שטאָלפּערן נישט וויט דאָ וואו די שטאָלצע פּיראַמידן, —
און ס׳וואַכט און ס׳וואַרט די שטאָט פון גרויסן אַלעקסאַנדער.

און אפשר נישט קיין שטאָט, נאָר אויסגעטראַכטע ליניען,
די שלעסער און די מויערן, — די בערג גאָר פון גילבוע ?
די הימלען הענגען נידעריק אַריבער גרויען בנין, —
נאָר שלעסער, זיי פאַרמאַכן נישט דאָס האַרץ פאַר אַלטן טרויער.

דער טרויער אָריענטאַלישער איז עלטער פון דער שטאָט דאָ,
ס׳וועט נישט די געפּענקעניש אויף שלעסער אים פאַרשליסן. —
די שטאָט פון אַלעקסאַנדער האָט געפּענטעט אים דעם טראָט דאָ,
בענקשאַפט וועט אַריבערגיין די ווענט פון אַלטער תפיסה.

ב.

פאַרשפּאַרט אין דער תפיסה,
ווי יוסף אָבינו. —
די שטערן ברמיזא
אים ווייזן די שכינה.

לבנה באַשטראַלט זי
מיט ליכטיקע הערנער.
אַ וואָלקן באַהאַלט זי —
אַ בלום צווישן דערנער.

אין פֿאַלדן פֿון וואָלקן
אַ פּנים פֿון שטראַלן.
אַ באָרד ווי אַ קאָלטן,
די אויגן — אָפּאַלן.

ביז טאָג האָט דאָס פּנים
געבליקט דורך די גראַטן.
קוק, און דערקאָן אים —
דאָס פּנים פֿון טאַטן!

וואָס קוקט ער, וואָס וויל ער?
— עס איז די לבנה!
פֿרימאָרגן אַ קילער —
אים ברענגט אַ מתּנה:

דער דרויסן אַ פֿרייער
די גאַסן אין טומל. —
אַ חלפֿן אַ שרייער,
בייט דעם מזומן.

גאָלדשטיק און זילבער;
לשונות געמישטע. —
די לופֿט איז פֿון אינגבער,
פֿון קצבֿה דער פֿרישטיק.

ג.

ווי אַלץ וואָלט געווען שוין פאַרלוירן,
ערשט נעכטן געטראַכט אין דער הויך. —
און היינט דאָ פּונקט איז געבוירן
דער עצם, דער קערן, דער תּוך.

אַ יאָדרע אין שאָלעכץ פאַרשלאָסן,
זי טועם זיין דאַרף מען קיין שפּרוך.
אומנויטיקע שאָל נאָר פאַרוואָרפן, — גענאָסן
דו האָסט פון דער פרוכט.

אַ האַרץ האָט אויך צענדליקער זיגלען,
טאָ פּרואוו נאָר און עפן עס איצט! —
און וועסט זיך דערזען, ווי אין שפּיגלען,
אין טיילן אין צענדליק צעשפּריצט.

אין אוצר פון מענטשלעכן האַרץ,
קאָנסט אין אים אַלדינג געפינען.
קופּער פון וועלקיקן האַרבסט,
גינגאָלד פון יונגן באַגינען.

ווייטיק פאַר מיטברודערס פּיין,
און גלייכגילט פאַר גרויליקע טאַטן.
פרייד נאָר פון אייגענעם זיין,
האַרץ דיינס קאָן בלוטיק פאַרראַטן.

ד.

דערמאָנונגען בויגן
דעם נאַקן
צו דרערד צו.
ווי קומען די אויגן
דער מאַמעס
אַהערצו?

וואָרקען די טויבן
מיט מאַמעשער ליבע.
דער אָוונט אין שויבן —
אַ קראַנקער אין פיבער.
ציטערט ער, פלאַטערט,
ס'איז קאַלט אים, דעם אָוונט.
פאַרביטערטער טאַטע, —
איין אויג זיינס אין וואָלקן,
ווי תמיד פאַראומערט.
די קראָ האָט געשאָלטן,
נו, איז ער געקומען!
אַ קראָ אין אוקראַינע,
ווען ס'זשומעט און זומערט.

אויך דאָ זעט ער כמאַרעס.
אים דאַכט זיך, ער זאָגט אים:
מיט אַלטן ע ל נ ה ר ו ת –
דער טאַטע באַקלאָגט אים.

ה.

אַ רעגנדל מראַקעט.
ביים באָרטן דאָס יינגל.
ציקעט און צאַקעט
אויף וואָגשאָל דאָס צינגל:
נישט זכאַי, נישט חייב,
די וועלט אין אַ מיטן. —
האַלב מענטש און האַלב חיה;
און צווישן דעם יידן —
משיחיות און גאולה;
דער טרוים פון ישעיהן.
איבערמענטשלעכע גבולן
פון רבינו בחיין.

— אָדם-העליון,
צי אָדם-התחתון? —
איז בעסער פאַרשנעלן,
צי בעסער נאָך וואַרטן?
המון אָדער יחיד?
און וואו איז די ראיה?
מאַרקס אָדער ניצשע, —
צי רבי בחיי? —
פאַרוועלקט דאָס געוויקסל
אָן ערדישע זאַפטן. —
אַ וועלט נאָר פון ביקסן
אָן ברעקל ואהבת?

די כוואַליעכלעך יאָגן,
טײַלעכלעך ימען.
און ווינטן זיי שלאָגן --
און נאָר נישט צוזאַמען.
און שיפן געטריבן
אין אייביקן וואַנדער ;
און וואָס איז געבליבן
פון ריז אַלעקסאַנדער ?
און טיטוס הרשע,
און רוים,
און דער יוון ? —
דער ים האָט געלאָשן
דעם פלאַקער פון אָוונט.

די נאַכט איז געקומען
מיט מיצרישן חושך.
אין מדבר פון אומה —
דער פאַקל פון משהן.

ו.

דער מדבר פֿאַראַוּים אים —
דער וועג פֿונעם גלות.
אין מיצרישן חושך
אַ קול איז,
וואָס טוט נאָך אַלץ רופֿן
פֿון זאַמדן און שטיינער:
די יידישע ביינער
פֿאַרקליידן אין גופֿן.

ביינאַנד מיט די שאָטנס
פֿון הונדערטער דורות,
ר׳ זאַנוולם מעזיניק, הקטן,
פֿונסניי איז דאָ כורת
הברית: געוועז און וועט זיין!
אייביקער כוח פֿון יידישן וואָגל. —

און שטאַרקער פון ווײַן
איז בטחון אין לאָגל.
ער טרינקט אים
און ווערט נישט באַטרונקען.
אַ פײַערל ווינקט אים
פון אָפּגרונט פאַרזונקען,
וואָס לעשן נישט אויסעט
די מדבר־סאַמומען.
אין פינצטער פון גושן —
ס׳ליכט פון דער אומה.

מעקסיקע, ד. פ. זומער 1947.

ביכער פון יעקב גלאַנץ:

לידער אין „דריי וועגן”. — 1927.

פאַנען אין בלוט. — 1936.

קריסטאָבאַל קאָלאָן — ערשטע צוויי טיילן.

(אין די זאַמלביכער) — 1938.

טריט אין די בערג — 1939.

לייוויק אין סטיל פון דער עפּאָכע (עסיי).—1943.

אַ כזית ערד — (פּאָעמע) 1950.

צום דרוק:

מיין זיידנס פערד און וועגעלע — דערשיינט אין פאַרלאַג „קולטור־צענטער”. (עראָפּלאַן־לידער).

כזית אדמה, — תרגום: אברהם רגלסון

שניט־צייט. — דיכטערישע אַנטאָלאָגיע.

קלאַסיקער און מאָדערניסטן (קריטיק).

קריסטאָבאַל קאָלאָן (4 טיילן).

שיפברוך — פּאָעמע (אין די זאַמלביכער) 8.

אָפּאַטאָשו־בוך (עסיי)

אַ ייד אין די הימלען (רייזע־בלעטער)

דיכטער און ווערק (עסייען)

אנוסים — פּאָעמע.